

SLOVENSKI ČEBELAR

75

1873 ZAČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA

ANTON JANŠA
1734—1773

VSEBINA

Proslava na Breznici naj bo zares svečana in množična	223
France Guna: Antonu Janši ob dvestoletnici (pesem)	227
France Guna: Čebelarjenje pri Slovencih v Janševih časih	228
Tuja čbelarska glasila obširno poročajo o letošnjem jubilejnem Janševem letu	232
Martin Mencej: Samoizobraževalno hotenje slovenskih čebelarjev je bilo vedno prisotno	234
Inž. Jože Španring: Kakšne možnosti nudi ajda (radijsko predavanje)	238
Mednarodni simpozij o kontroli parjenja in selekciji čebel (prevod J. Mayer)	240
Lojze Pirc: Spomini čbelarskega očanca, ki je začel čbelariti na prelomnici tega stoletja	246

NOVICE IZ ČEBELARSKEGA SVETA

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

OSMRTNICE

List izhaja vsakega 1. v mesecu. Člani, ki plačujejo letno članarino 40,00 din, ga prejmejo zastoj. Izdaja ga Zveza čbelarskih društev za Slovenijo v Ljubljani, Cankarjeva c. 3 II, tiska Tiskarna PTT v Ljubljani.

Uredniški odbor: France Guna, Alojz Kastelic, Ludvik Klun, Martin Mencej, Boris Modrijan, dr. Nežka Snoj in Jožko Šlander.

Glavni urednik: Martin Mencej, odgovorni urednik: Boris Modrijan

Letna naročnina za nečlane 45,00 din, za tujino 50,00 din. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Kdor plačuje članarino v obrokih, se s prvim obrokom zaveže, da jo bo do konca leta v celoti poravnal. To velja tudi za naročnino. Številka žiro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva cesta: 50101-678-48636.

Telefon: 20-208

Zunanja stran ovitka delo Vilija Kožarja, podoba A. Janše akad. slikarja B. Jakca

Rojstni dom Antona Janše na Breznici

PROSLAVA NA BREZNICI NAJ BO ZARES SVEČANA IN MNOŽIČNA

Pred nami je dan, ki naj ima v jubilejnem Janševem letu poseben odsvit.

Odkar je usahnilo življenje velikega čebelarkega snovatelja in ustvarjalca Antona Janše, se ga še niso spominjali čebelarji vsega sveta s tolikšnim spoštovanjem in pieteto, kot prav ob 200-letnici njegove smrti. Njihova glasila na široko osvetljujejo lik in delo tega čebelarkega velikana iz 18. stoletja in se trudijo, da bi čebelarjem prikazali vulkansko moč, neugnano produktivnost in iznajdljivost, ki je še danes temelj naprednega čebelarstva. Ko najvišji današnji čebelarski voditelji, kot je predsednik Mednarodne federacije čebelarskih združenj — Apimondie prof dr. inž. Harnaj in drugi, visoko ocenjujejo zasluge Antona Janše in pozdravljajo iniciativo za spominske svečanosti »temu uglednemu in razumnemu opazovalcu čebel, iznajdljivemu čebelarskemu vzrejevalcu in utemeljitelju številnih rekordov, ki so bili doseženi po njegovi smrti na področju čebelarstva«, je s tem

dano tudi najvišje priznanje Zvezi čebelarških društev Slovenije in Avstrijski zvezi čebelarjev, ki sta dali iniciativo za jubilejno Janševo leto.

Res je, da je Janša delal in razvijal svoja čebelarska spoznanja na Dunaju in je tudi res, da je svoja dela pisal v nemškem jeziku; je pa tudi res, da ga je rodila slovenska mati in da je črpal svoje življenjske moči in tudi začetno samoniklo čebelarsko znanje na Breznici pod mogočnim Stolom, kjer so rasli toliki slavni možje našega naroda. Če pa danes še kdo sprašuje, čigav je Kuharjev Tone iz Breznice, potem lahko mirno in s polno zavestjo odgovorimo: ne samo slovenski, kjer se je rodil in odrasel in tudi ne samo avstrijski, kjer je ustvarjal in pisal, ampak pripada Janša vsem čebelarjem sveta in na to smo lahko toliko bolj ponosni Slovenci in Avstrijci. Zato prevzemamo v letošnjem njegovem jubilejnem letu še posebne zadolžitve.

Skupno z avstrijskimi čebelarji smo proglasili letošnje leto za jubilejno Janševo leto in se dogovorili za skupne proslave na Dunaju in v Janševem rojstnem kraju na Breznici. Zveza avstrijskih čebelarjev se je kot organizator s spominskim slavljem dostojno oddolžila 6. maja v Augartnu na Dunaju začrtani nalogi. Predstavniki tamkajšnjih oblasti in organizacij so dali svečanosti svojo težo. Z deležem, ki smo ga tam dali slovenski čebelarji, smo lahko zadovoljni.

Pred nami je sedaj drugi del skupne proslave na Breznici, ki bo 26. avgusta. Za organizacijo te proslave nosi glavno breme naša čebelarska organizacija, s tem pa hkrati vsi slovenski čebelarji, predvsem pa njihova društva in družine. Čeprav je organizator proslave naša čebelarska organizacija, pa ne more in ne sme biti proslava samo stvar slovenskih čebelarjev, ampak vsega našega kulturnega sveta, vsega slovenskega naroda, saj je bil Janša eden tistih naših velikih mož, ki je ponesel s svojim ustvarjalnim delom ime in sloves našega naroda v širni svet.

Zato naj poskrbijo vse naše čebelarske družine, da ne bodo navzoči na velikem slavlju samo člani njihovih družin, ampak čim širše občinstvo. Prav tako naj ne bo čebelarskega prapora, ki ne bo plapolal in se poklonil pri odkritju spomenika A. Janše v zboru vseh čebelarskih praporov Slovenije. Narodne noše pa naj bi poživile spomine na rojake iz Janševe dobe.

Večje število čebelarjev in predstavnikov čebelarskih organizacij pričakujemo tudi iz zamejstva. Tudi glede tega imamo svoje obveznosti. Pokažimo, da smo vredni potomci svojega rojaka, prvega uradno imenovanega čebelarskega učitelja na svetu in da znamo ceniti zaslužne može za napredek in razvoj človeštva. Ime Antona Janše naj zares dobi tudi vsebino v ljudeh izven čebelarskih vrst.

Naj bo 26. avgust zares praznik vseh slovenskih čebelarjev in prijateljev čebelarstva!

ANTONU JANŠI OB DVESTOLETNICI

FRANCE GUNA

Dôkaj že slavnih je mož slovenska nam zemlja rodila,
mož, ki častimo jih mi, ceni veselji jih svét.

Mojstri peresa, besed, možje učenosti, razuma
dómu so našemu čast dvigali daleč okrog.

Toda med njimi ime je Tvoje zapisano v zlatu:
Tone — nesmrtni naš brat, Janša — Slovenije sin!

Bréznica, draga nam vas, pod gôro v oblake strmečo,
toplo ognjišče in dom Tvoj'mu je rodu bilâ.

Tam Te pod slamnatim krovom je v zibko bilâ položila
mati, z ljubečo rokó čelo pokrižala Ti.

Prvih si naših besed v naročju se njenem naučil,
pôtslej pa pôlje in lóg Tvôja je šola bilâ.

S plugom na njivi potil, s sekiro potil si se v gôri,
kruha zasluženi kos z brati sestrámi delil.

Vendar častitljiv uljnjak Ti — s panji bogato zalóžen —
v trudu uteha je bil, šola najvišja bilâ.

Rádostno se Ti pogléd mudil v šárastih skladih,
ulj je ob ulju hrumél, bajka vabila oko:

Glej — ob kámnati mizi Alenka, kraljica otožna,
čaka željnó, da Matjaž pelje v béli jo dan!

Sveti Medárd in Ambróž kriláto varujeta čredo,
s panjem na rami še Gal, ki je čebelce ukrál.

Medved in volk in jeléni — in srne in zajčki veseli
nêsejo lovca v grob, bilje lisička brbljá.

Z lepšim se licem uljnjak pač ni še v soncu zrcánil;
Tebi bil zlati je grad, Tvôjemu dómu ponòs.

Tam si ogrel si srcé v ljubezni do drobnih živalic,
dušo privezal na nje, družbo najboljšo spoznâl.

Roja šumenje za Té je pesem bilâ najmilejša,
dela so polne roké s srečo polnile srcé.

Matice spremljal si lét, bil priča zaróki kraljice,
srečen ućakal, da spet zárod je novi spočet.

Gnezda sledil si utripe, satóvja umetno snovanje,
róko mogočno spoznal njéga, ki daje vso rast.

Nič ni ostalo Ti skrito, kar váse zaklepa priroda,
bistri Te uma je žar vódil globinam do dná.

Duh pa, poléta želján, Te klical v svet je lepóte,
v daljni pohitel si kraj srečo si svojo kovát.

Čvrsto pokazal si tam, kaj moč Ti zmore, kaj volja,
toda čebelic nikjer nisi pozabil nikdár.

Zvesta ljubezen do njih peró v rokó Ti je dala,
Ti pa v sloveči spomin knjigo si zlato nam dal.

Duša slutíla Ti ni, da šteti so dnevi telesu,
vzeti si moral slovó, légel v prerani si grob;

légel kot plodna si kal, ki rast naj požene stotero,
légel prepóln si nad, žlahtni nam pústil zaklad.

V daljni deželi ležiš, ki bil si ji blagi učitelj,
v srcih pa naših živiš, dókler bo žível naš rod.

ČEBELARJENJE PRI SLOVENCIH V JANŠEVIH ČASIH

FRANCE GUNA

Čisto naravno je, da se zanimamo, kako so živeli naši pradedje pred sto, dvesto ali več leti, saj se po naših žilah pretaka njihova kri. Ko se je naš pesnik Sinmon Jenko poglobljal v težko preteklost naših očetov, je zapisal otožne besede:

V zlatih črkah v zgodovini
se beró naródom čini,
le od našega ni glasa
s prejšnjega ne zdanj'ga časa.

Vendar je Jenkov melanholični temperament gledal le preveč črno. Čeprav nam je bilo skozí ves dolgi srednji vek usojeno kruto tlačanstvo, prepojeno z znojem, solzami in krvjo, je vendar v

naši zgodovini marsikaj lepega, veličastnega, na kar smo upravičeno lahko ponosni. Takih znamenitih, često naravnost blestečih primerov, bi lahko našteali mnogo. Toda letos, v jubilejnem letu pa nas posebno zanima, kako so naši predniki čebelarili v Janševih časih.

Čebelarjenje je med našim ljudstvom čvrsta tradicija, stara najmanj tisoč tristo let. Upravičeno smemo namreč domnevati, da so Slovenci kot zahodna veja starih Slovanov prišli v dobi preseljevanja v novo domovino ne le s čredami ovac in govedí, temveč tudi s čebelami. V njihovem družbenem razvoju se je takrat že pojavila delitev dela, ki se je izvajala po posameznih ro-

dovih: rod lončarjev, tkalcev, kožarjev itn. Poleg teh in drugih so bili tudi rodovi čebelarjev. Vsak človek pač ni kos vsaki stroki, zato je razumljivo, da so se te in druge večšine ohranjale, izpopolnjevale in utrjevale v posameznih rodovih.

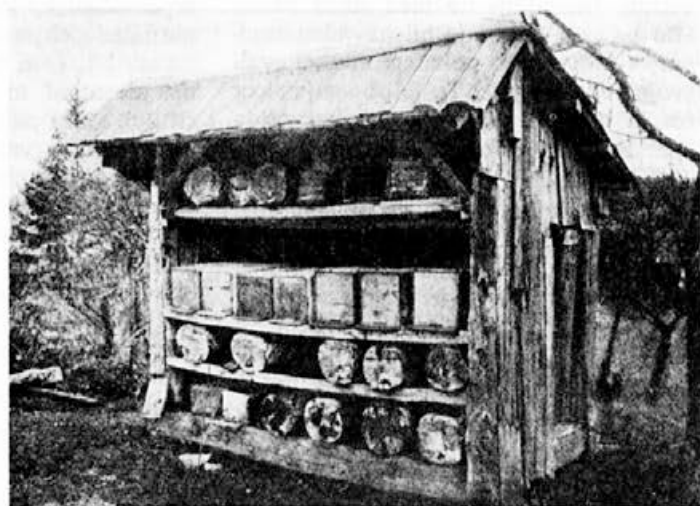
V svojo novo domovino, se pravi v takratno Karantanijo, pozneje pa tudi v druge naše današnje pokrajine, so predniki Slovencev prispeli tudi s svojimi okornimi »kladami«, »panji« ali »ulji«. Kako so se z njimi ubijali, pa si lahko samo mislimo, kajti to je bilo v tistem megljenem srednjem veku, iz katerega žal res nimamo nobenih zapisanih virov o našem čebelarstvu.

Kakor vse njihovo življenje in njihova proizvodnja je bilo tudi njihovo čebelarjenje preprosto, primitivno. Vendar so vztrajali in iskali boljših prijemov. Seveda so bila za nadaljnji razvojni proces potrebna spet stoletja — morda petsto, morda osemsto let, kdo ve! Naš človek si je pač skušal izoblikovati ulj, ki bi bil čebelam čim ugodnejše bivališče, čebelarju pa čim pripravnejši za opravljanje. Tako je na osnovi teh dveh temeljnih načel in z izumi boljšega tesarskega orodja nastalo iz prvotnega »panja« (votlega drevesnega deb-

la, dupla ali žlamborja) »korito« ali »truga«, ki je neposredni predhodnik in nesporna predzadnja razvojna stopnja našega kranjiča. Saj zdaj ni bilo treba drugega, kot da se je korito, ki je bilo dotlej izdobljeno iz celega valja, nadomestilo s tremi deskami, ki so bile ob stropu zbite z žebli. Dodali so le še desko-podnico ter dve končnici in panj-»kranjič« je bil gotov.

O nastanku tega našega narodnega panja se je že mnogo razpravljalo in imamo zdaj že veliko napisanega o njem. Saj je res vreden vse pozornosti, priznanja in spoštovanja. Po svojih tehničnih prednostih bi se še danes lahko meril z marsikaterim »umetnim« (izumetničenim!) novim panjskim tipom. Janša je s svojo umnostjo in podjetnostjo dosegel z njim v svojih dunajskih letih rekordne uspehe, ki jih je občudovala vsa takratna čebelarska in širša javnost. (Sicer mu je bila res dana tudi možnost, da se je posvetil popolnoma čebelarjenju.)

Kdaj je ravno nastal kranjič, ni mogoče reči. Je pač »nastajal« desetletja ali celo stoletja. V Janševih časih pa je bil že toliko vpeljan, da je ta na njem tako rekoč kar spontano gradil in razvijal svoj sistem čebelarjenja. Ker nam

Čebelnjak s panji, ki so bili prisotni pri nas še pred pol stoletja

je kranjiča prvi popisal Valvazor v svoji knjigi »Slava vojvodine Kranjske« leta 1689, vemo z gotovostjo, da je bil do omenjenega leta kranjič že izoblikovan, seveda le v glavnih obrisih: pravokotna, precej podolgovata, ležeča votla prizma. Zelo verjetno pa je, da je nastal že dosti prej, le popisal nam ga nihče ni prej.

V ljudski rabi ni imel točno določenih mer. Slo je bolj na oko, zlasti pa po razmerah, med katerimi je bil odločilni dejavnik material les, posebno deska. To pa ni bilo tako enostavno. Dokler namreč ni bilo dovolj žag za rezanje hlodov, so uporabljali deske iz klanega lesa: sicer odličen, kvaliteten, skrbno izbran les, toda ga žal tudi tiste čase, ko so še ljudje delali res kot mravlje, ni bilo ravno lahko dobiti, denimo za podnico 14 palcev široko (14 col = 37,5 cm). Velika večina naših ljudi danes za klani les sploh ne ve. Strehe iz tega lesa (skodle) so zdaj v alpskem svetu najdražje strehe. Slovenski čebelarji so v Janševih časih često izdelovali razmeroma ozke kranjiče. Ta napaka se je potem kljub naprednim Janševim, Glavarjevim in Goličnikovim prizadevanjem med številnimi starokopitneži zavlekla prav v 20. stoletje, dokler niso moderni panji potisnili kranjiča vstran. (Razlikuj: ne med staro šaro!) »Bo pa prej rojil,« je bil navaden izgovor, s katerim so nekateri utemeljevali svoje »mini« panje. To je po svoje sicer res, a od tega si ne moreš kaj prida obetati. Naj povem tole primero: Ko sem pred 55 leti začel čebelariti, sem v različnih razdobjih kupil za pleme štiri kranjiče, a vsakega od drugod, tudi dva nista bila enako široka. Najširši je meril 30 cm, najožji pa le pičlih 24 cm, se pravi, kakor so pač deske nanesele ali dopuščale. To nam potrjujejo tudi fotografski posnetki nekaterih starejših primitivnih slovenskih ulnjakov.

Pri takih razmišljanjih postane lažje razumljivo, kako da so imeli v Beli kra-

jini, na Štajerskem in v Pomurju pletene koše, ki smo jih dobili nedvomno dosti prej kot kranjiča. Poleg prastarih tradicij in vplivov sosednih plemen s prostranega panonskega sveta je prav gotovo odločala silno preprosta tehnična izvedba ter ceneno gradivo, ki ga je ponujala tamkajšnja narava: šibje, ločje, srobot, glina ali ilovica, pomešana s kravjakom ipd. Ob višje razvitem poljedelstvu pa so dale žitarice dovolj slame za pletenje najrazličnejših predmetov. Peharje vseh vrst, med njimi tudi slamnate panje, so pletli kot hišno rokodestvo ob zimskih večerih.

O našem čebelarjenju v Janševi dobi, se pravi v 18. stoletju, imamo že kar precej podatkov. Kot avtentični viri so posebni spisi J. V. Valvazorja, J. A. Scopolija, P. P. Glavarja, J. Goličnika in A. Janše. Veliko tega bogatega zgodovinsko-strokovnega gradiva nam je zelo posrečeno združil Stane Mihelič v svoji dragoceni knjigi »Anton Janša — slovenski čebelar«, ki je izšla l. 1934 za stoletnico Janševega rojstva. Večkrat pa je o teh stvareh pisal tudi naš list Slovenski čebelar.

Ravno v 10. številki lanskega letnika (1972) je dr. Jože Rihar objavil izčrpen članek, ki ga smemo šteti kot aktualen prispevek k naši temi. Škoda, da sta bili 1. in 3. risana shema pretirano utesnjeni in so zato napisli težko čitljivi, skice pa manj pregledne. — Ob avtorjevih izvajanjih pod naslovom »Način pridelovanja medu na Slovenskem v 18. stoletju« se mi pa zdi važno, da na tem mestu posebej poudarim naslednji njegov stavek: »Bržkone je bil opisan Janšev postopek večini tedanjih čebelarjev prezahteven, težko dojemljiv...« Tudi jaz namreč tako mislim.

Ko sem pri pisanju tegale članka resno prisiljen, da veliko listam po naši literaturi ter mnogo razmišljam o tem, kako so Slovenci čebelarili v Jan-

ševi dobi ali v 18. stoletju, sem vedno bolj prepričan, da je bilo njihovo čebelarjenje dokaj preprosto. Ne bom rekel »na nizki stopnji«, nikakor ne, pač pa res »preprosto«, često morda celo

širše plasti svojega naroda širil čebelarško izobrazbo. Slovenci smo deležni predvsem njegove dediščine.

Za stik z ljudstvom sta imela neprimerno več možnosti P. P. Glavar in

Tipičen dolenski čebelnjak po 200 letih A. Janše

skromno. Čisto narobe bi bilo torej misliti, da so vsi Slovenci čebelarili kot Janša! Nobeden! Tone Janša je bil med nami res samo eden, a Slovenci tiste čase niso vedeli zanj. Pa tudi, če bi vedeli . . . »Nemo propheta in patria«. (Noben prerok ni cenjen v domačem kraju.) Janšev sistem čebelarjenja in slovensko ljudsko čebelarjenje v Janševi dobi sta dva pojma, ki sta sicer med seboj zelo tesno povezana, nikakor pa nista istovetna. Naše takratne čebelarške tradicije so bile že na taki višini — vsaj na Gorenjskem — da je Janša na njih lahko do kraja razvil svoje velike sposobnosti. On sam pa v času svojega kratko odmerjenega življenja ni imel nobene konkretne možnosti, da bi med

J. Goličnik, ki sta bila po poklicu duhovnika. Glavar je bil finančno dobro stoječ, tako da je ob slabi čebelni letini po potrebi lahko segel nekoliko globlje v žep. Njegovi spisi so polni zanimivosti, ki nam dobro osvetljujejo čebelarjenje v tisti dobi v različnih slovenskih pokrajinah. Medtem ko je Janševa knjiga nekaka majhna enciklopedija čebelarstva, v kateri so v izredno jedrnatih obliki zbrani sami pretehtani, nezmotljivi in konkretni nauki za uspešno čebelarjenje, so Glavarjeva besedila kot prijetno kramljanje o čebelah. Ob neuspehih, ki jih je doživljal, razmišlja o vzrokih in išče boljših, varnejših poti.

Naprednejši čebelarji Janševe dobe so vedeli že vse to, kar vemo mi. Manj-

kali so jim le matična mreža, satnik in satnica. Satnica se mi zdi nepogrešljiva. Vsi vemo, kako nesmotno in pretirano gradijo plemenjaki od aprila dalje skoro samo trotovino. V marsikaterih nakladah je moralo biti v tem pogledu porazno, če le ni kaka sijajna paša prehitela matice ter z medom pravočasno zalila trotovske celice. Čebele so nagonsko, nehote in nevede gojile ogromno množino trotov. Tako so mnoge navidezno močne družine na jesen silno upadle. Reševala jih je le še ajda, toda kljub temu je bil osip čebelnih družin ob koncu zime ali na pomlad zelo občuten.

Mnogo se razpravlja danes o tem, ali so čebelarili na roje ali na med. Vprašanje se mi zdi kar malo odveč, saj človek že od nekdaj goji čebele zaradi medu ali kvečjemu morda nekoliko tudi zavoljo voska. Ta dva namena pa so Slovenci skušali doseči z roji: panj je dal normalno po dva roja na leto, s čimer se je število družin v uljnaku potrojilo. Stremeli so za zgodnjimi roji, ki so se do ajde in ob ajdi dobro založili. Dve tretjini družin so po

sv. Mihaelu odbrali za trganje, eno tretjino, zlasti družice z mladimi maticami, pa so spet pustili za plemo. Večina je seveda čebelarila brez naklad, saj tudi ni bilo tako odličnih paš. Največ so računali na ajdo, le žal, da so mnogi opravili trganje potem z zloglasnim žveplanjem. — Nič čudnega ni, če je bilo vzornih čebelarstev bolj malo in če je bilo na Dolenjskem težko najti čebelarja, ki bi imel več kot dva panja čebel.

Čebelarstvo je bilo torej v Janševi dobi pri nas zelo raznoliko in to v vseh pogledih. Panjev je bilo mnogo vrst, a še vsak od njih je imel spet po več različnih oblik in mer. Na ta način smo imeli tudi zelo različne načine čebelarjenja. Za enotnost in racionalnost so se pa vendar potegovali nekateri odlični slovenski čebelarji, katerih prizadevanja so izredno ugodno vplivala na ves nadaljnji razvoj in nivo slovenske čebelarje. Prav zaradi nastopa in plodnostnega delovanja teh naših velemož bi se druga polovica 18. stoletja smela imenovati klasična doba slovenskega čebelarstva.

TUJA ČEBELARSKA GLASILA OBŠIRNO POROČAJO O LETOŠNJEM JUBILEJNEM JANŠEVEM LETU

**BIENENVATER — strokovno glasilo
Avstrijske zveze čebelarjev, št. 7, julij 1973**

Razumljivo je, da najbolj obširno poročila to glasilo od vseh tujih glasil o Janševem jubilejnem letu. Med drugim je v tekstu tudi pozdravno besedilo predsednika Svetovne federacije čebelariskih združenj — Apimondie prof. dr. inž. V. Harnaja, kar je dalo še posebno težo svečanosti na Dunaju. Ker v našem poročilu nismo objavili tega pisma, ga objavljamo sedaj.

»Dame in gospodje!

Od vsega srca obžalujem, da ne morem biti danes z vami na lepem Dunaju. Imam pa srečno priložnost, da na svečanosti zastopa moja tovariška čustva in prijateljstvo z vami član enega od vodilnih organov Apimondie gospod Justin Poos.

Najtopleje pozdravljam iniciativo za spominsko svečanost v čast Janši, temu uglednemu in razumnemu opazovalcu čebel, spretnemu čebelarskemu vzrejevalcu in utemeljitelju številnih rekordov, ki so bili doseženi po njegovi smrti na področju čebelarstva. Zelo me je prevzelo že samo sporočilo o nameravanem slavu in pozneje informacije, ki sem jih dobival z dopisovanjem in v časopisih.

Kot predsednik mednarodne čebelarske organizacije sem imel v zadnjem času večkrat priložnost spoznati čudovite in vedno pogostejše dosežke na področju čebelarstva. Verjetno sem prav zaradi te zlate žetve naše sedanje čebelarje pripravljen od srca, z veseljem in s polno zavestjo sodelovati na svečanostih, ki se prirejajo v spo-

min naših prednikov. Vsako podobno akcijo bom prijateljsko pozdravil v kateri koli deželi. Vsako čebelarstvo srečanje v počastitev naših čebelarstev dedov in pradedov je do godek, ki ga je treba pospeševati. V proslavi na čast Antona Janše vidim prvo svečanost v dolgi vrsti tekočih proslav. Zagotovo ne bo brez posledic: sproženo bo zanimanje za A. Janšo pri mnogih čebelarjih, katerega so poznali samo po imenu.

Čeprav pripada Janša po svojem poreklu Sloveniji, pripada pa kot čebelarški učitelj in čebelorejec Avstriji, po svojih dosežkih, znanju in zgledu pa vsem čebelarjem.

Zelim vam vsem lepe dneve na Dunaju, da bi se vrnili oplemeniteni z dogodki in spomini.

Harnaj

PČELOVODSTVO — centralno čebelarstvo glasilo Sovjetske zveze, št. 5, 1973

V glasilu je objavljen obširen članek z Janševo sliko Božidarja Jakca in fotografijo Janšev rojstne hiše s čebelnjakom na Breznici.

Takoj v uvodu pravi avtor T. Gubina, da je bil avtor rojen v Sloveniji, je pa del svojega življenja prebil na Dunaju in nadaljuje:

... »Svoja dela je pisal v nemškem jeziku, zato je bil okoli Janševga imena 'blagodejni spor' jugoslovanskih in avstrijskih čebelarjev; eni in drugi so ga smatrali za svojega rojaka. Znano je, da je bilo v zgodovini precej podobnih primerov; naj samo spomnimo na madžarskega rojaka Ferenc Listo, ki je živel in delal v Weimaru, Poljaka Dzierzona in nazadnje Prokopoviča, ki je bil doma v Ukrajini in je imel neverjetne zasluge za razvoj čebelarstva v Rusiji. Vsi tis poročajo dokazujejo pomembnost in plemenitost teh mož; kdo pa naj bi se pote goval in naj bi ga štel za svojega rojaka, če je slab?

V znak zaslug A. Janše za obe strani sta Zveza čebelarstev Slovenije in Avstrijska zveza čebelarjev sporazumno proglasili 1973. leto za Janševo leto in hkrati opozorili tudi druge dežele na ta pomemben jubilej...

Ko je Janša prevažal svoje čebele na ajdovo pašo, je vzbujal splošno zanimanje, ker je na ta način dosegal uspehe, ki jih dotlej niso poznali. Zelo malo pa jih je bilo, ki bi sledili njegovemu primeru. Prav tako Janša tudi ni uspel, da bi popolnoma

izpodrinil slamnate koše na spodnjem Stajerskem.

Janša tudi ni ušel usodi velikih talentov. Ko je bil še živ, je bil malo znan v avstro-ogrski monarhiji. Šele po smrti je postal popularen, ko je njegov učenec in naslednik Josip Münzberg izdal Janševo delo Poljni nauk o čebelarstvu. Prav tako so se tedanje 'korifeje', kot so bili Pottschapl, Steimetz, Spitzer in drugi, na vse načine trudili, da bi zmanjšali pomen Janševga dela; njegova dognanja so zasmehovali prav zato, ker so njegova odkritja bila v nasprotju z njihovimi ocenami in sklepanji, katere so delali za pisalno mizo. Zgodovina pa je potrdila pravilnost njegovih pogledov in naukov, ko so njegovi neprijatelji že zdravraj pozabljeni. Po sto letih so dali visoko oceno njegovim zaslugam Berlepsch, Dzierzon in drugi; sodobni znanstveniki se pogosto sklicujejo v svojih spisih in knjigah na Janševa dela.

VČELARSTVI — glasilo Češke zveze čebelarjev, št. 5, 1973

Potem ko avtor J. Vyborny opiše Janševo življenjsko pot in delo, poudarja, da je bil Janša v svojem času vrhunski čebelar, ki je vedel o čebelah več kot drugi. Vzporeja ga z njegovim sodobnikom, za služnim čebelarjem in čebelarstvom pisateljem Adamom Bohacval Širachom v Gornjih Lužicah, ki je tudi umrl istega leta kot Janša, in zaključuje: »A. B. Širach in Anton Janša sta očeta med naj sodobnejšimi čebelarji svoje dobe in utemeljitelja epohe modernega čebelarstva v Srednji Evropi.«

APIKULTURA — organ za kmetijstvo in živilsko industrijo Romunije, Bukaresti, št. 5, maj 1973

Na polnih dveh straneh je opisano Janševo življenje in delo, predvsem njegova spoznanja v praktičnem čebelarstvu in pomen njegovih pisanih del za razvoj čebelarstva nasploh. Potem pa avtor navaja vrsto avtorjev, ki so prevajali njegova dela.

MEHILÄISHOITAJA — glasilo čebelarstve organizacije na Finskem, št. 3, 1973

Tudi na Finskem obširno poročajo o Antonu Janši.

SAMOIZOBRAŽEVALNO HOTENJE SLOVENSkih ČEBELARJEV JE BILO VEDNO PRISOTNO

Kratek pregled pomembnejših tečajev, shodov in taborov slovenskih čebelarjev skozi stoletje

MARTIN MENČEJ

Te dni mineva sto let, odkar so vidnejši slovenski čebelarji ustanovili svojo strokovno organizacijo z imenom Kranjsko čebelarstvo društvo. Sto let po Janševi smrti so začeli slovenski čebelarji organizirano dvigati svojo strokovno raven na temelju Janševih izkušenj, spoznanj in dognanj. Družbena zakonitost je narekovala, da je trajal predah od Janševe smrti pa do prvega organiziranja slovenskih čebelarjev kar sto let.

Potem ko so oblastveni organi 29. aprila 1873. leta odobrili »Pravila kranjskega društva za umno čebelarstvo«, je bil 30. julija istega leta pri Slonu v Ljubljani ustanovni občni zbor z dnevnim redom, ki je bil objavljen v 1. številka Slovenske čebele — družbenega lista za prijatelje čebelarstva po Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Primorskem:

- I. dopoldne od 8. do 10. ure razstava čebelnih panjev in vsega družega dotičnega orodja;
- II. Ob 10. uri začetek prvega vstanjavljajočega zbora in sicer:
 1. Pozdrav nazočih udov;
 2. Poročilo o dosedanjem delovanju osnovalnega vodstva;
 3. Volitev stalnega vodstva, t. j. predsednika in prvega in drugega podpredsednika;
 4. Volitev časnih udov;
 5. Kratki govori in sicer: a) o koristi in prijetnosti čebelarstva; b) o ceni in vrednosti Dzierzonovega uka, o delovanju s premakljivimi satovniki sploh, še posebno pa za naše kraje; c) o pravoznanskih zahtevah čebelarstva s posebnim oziranjem na davek.
 6. Kakšni nasveti in predlogi nazočih udov.

Kakor vidimo, je že ustanovni občni zbor imel, poleg organizacijskih vprašanj, izobraževalni karakter.

Za dobo petih let je bilo na občnem zboru izvoljeno vodstvo in sicer za predsednika baron Rothschild (Rožič-Rothšic) iz Podsmreke pri Višnji gori, za podpredsednika pa župnik Jerič in odvetnik dr. Razlag. Poleg njih pa za člana vodstva župnik Porenta in pater Salvador Pintar.

Društveni odbor je v glasilu Slovenska čebela objavil razglas in poziv, v katerem je med drugim rečeno:

»... Vsakemu domoljubnemu deželanu je mar — mu mora biti mar — da se povzdigne obrtnija in poljedelstvo, tedaj tudi čebelarstvo, katero se ravno po slovenskih deželah že stoletja goji, pa vendar ni na stopnji dandanašnjih ved, zato tudi ne naša zaželene koristi... **Zanemarjeno polje čebelarstva se je začelo orati znanstveno in dejansko, naj bi se od vsih strani podpiralo, dokler ne rodi zaželene koristi!** (Podčrtal M. M.)

Zato kličemo možem vseh strank naše ljube domovine, brez ozira na politično mnenje vsakterega: Združujmo se in pomagajmo si kakor udje ene celote, države in človeške družbe na poli kjer politika jenja, kjer se nam ponuja čistejše veselje in za sodelovanje hvaležnejši zavest... Na Kranjskem štejemo le iz med duhovnikov veliko udov, vsi drugi stanovi zaostajajo bolj ali manj...

Baron Rožič — Rothšic,
predsednik

Društvo precej časa ni moglo prav zaživeti, ker je imelo premalo članov in je bilo nenehno v finančnih stiskah, zato tudi ni imelo glede izobraževanja nobenih posebnih rezultatov. V organizaciji niso bili vključeni prav tisti družbeni sloji, ki so v veliki večini čebelarili, to so kmetje, obrtniki, učitelji in uradniki.

Njeno delo je bilo omejeno v glavnem na izdajanje glasila in s pomočjo njega so skušali vplivati na strokovni dvig čebelarjev. Stanje se tudi ni bistveno spremenilo, ko so 1883. leta ustanovili Čebelarstvo in sadjarsko društvo za Kranjsko s sedežem na Jesenicah.

Šele organizacija, ki so jo pred 75 leti ustanovili prizadevni, strokovno razgledani in sposobni organizatorji iz vrst preprostega ljudstva, kot so bili Frančišek Rojina, Avgust Bukovec, Jan. Jurančič, Anton Žnideršič in drugi, je dobila tisto vsebino in organizacijske prijeme, ki so ustrezali tedanjim slovenskim čebelarjem. Začeli so, poleg rednega glasila Slovenski čebelar, z neposrednim in organiziranim delom strokovnega izobraževanja. V ta namen so prirejali tečaje in shode, ki so jih začeli organizirati že prva leta po ustanovitvi novega društva.

Značilno za te tečaje in shode je bilo, da so jih prirejali v krajih, kjer so čebelarili znani čebelarški praktiki in teoretiki. Tako je bil že ob sami prelomnici tega stoletja prvi enodnevni in drugi dvodnevni (1903. leta) in tretji tridnevni (1906. leta) tečaj pri sv. Andražu na Štajerskem, kjer je čebelaril čebelarški mojster in potovalni čebelarški učitelj Jan. Jurančič. Tečaji so bili predvsem namenjeni začetnikom; udeleževali pa so se jih prav tako tudi izku-

šeni čebelarji, saj si drugače ne moremo zamisliti tako množične udeležbe, ko je bilo na drugem tečaju junija 1903 nič manj kot 200 udeležencev, v glavnem iz vzhodnega dela slovenske Štajerske. V dvo- in tridnevnih tečajih so udeleženci dobili znanje o čebelarjenju v panjih s premičnim satjem, se seznanjali s tedanjimi dosežki čebeloreje in novo tehnologijo čebelarjenja. Pomembno in spodbudno je bilo, da so se tečajev udeleževali v glavnem kmetje; zanimivo pa je tudi dejstvo, da je bilo npr. na drugem tečaju zastopano spodnještajersko slovensko učiteljsko združenje s svojimi 15 delegati, kar je bilo značilno za tedanji odnos prosvetnih oblasti in prosvetnih delavcev do čebelarstva in čebeloreje.

Vse kaže, da je Jan. Jurančič dal s svojimi tečaji pobudo za podobne tečaje in shode tudi v drugih predelih Slovenije. Za Kranjsko, predvsem še za gorenjsko področje, je bil pomembnejši tečaj 1909. leta v Šmartnem pri Kranju z okoli 60 udeleženci. Vodil ga je Fr. Rojina. Potem pa so se vrstili enodnevni tečaji v Ilirski Bistrici pri Antonu Žnideršiču, katerih se niso udeleževali le primorski in notranjski čebelarji, ampak tudi iz drugih predelov Slovenije. Ti tečaji so temeljito posegli v tedanje čebelnjake na Slovenskem, v katerih so bili enostavni kranjiči in koši, ter po-

Udeleženci čebelarškega shoda v Robu pri Velikih Laščah dne 20. julija 1913

vzročili zamenjavo z Žnideršičevim panjem. Nov način čebelarjenja je bil na pohodu!

Poleg svoje strokovne plati so bili ti tečaji pomembni tudi še z narodno-obrambnega gledišča. Takole piše o tem Slovenski čebelar iz leta 1903, št. 11:

»Slovenska čebelarska društva, pozor! Takozvano avstrijsko čebelarsko društvo na Dunaju razpenja svoje mreže tudi po naših krajih, posebno na Spodnjem Štajerskem, pa tudi v Istri. 5. novembra je bil shod v Ptuj, na katerem je (nemški) učitelj Oton Riedl predaval o čebelarstvu. Kakor sem izvedel od prijateljske strani, krožijo pole po ptujskem okraju, ki vabijo čebelarje k pristopu v omenjeno društvo...«

V letniku 1901 pa poroča Fr. Rojina (št. 12), da je centralno čebelarsko društvo v Gradcu sklicalo čebelarje z namenom, da bi zedinjeni štajerski čebelarji pristopili k temu društvu. Temu sta se navzoča Fr. Rojina in Kurbus (Jurančič je bil tedaj zadržan) odločno uprla in poudarila, da smo kranjski, štajerski, koroški in primorski slovenski čebelarji že združeni v Slovenskem čebelarskem društvu...

Pri vseh teh tečajih in shodih je šlo v glavnem za strokovni dvig čebelarjev, za izmenjavo izkušenj in seznanjanje čebelarjev z novjšimi dosežki doma in na tujem. Predavali in praktično ponažarjali pa so izkušeni in strokovno razgledani čebelarji. Tako kot je Janša pred 200 leti potoval po nekaterih deželah avstroogrške monarhije in razdaljal svoje izkušnje ter znanja, tako so začeli na prelomu tega stoletja razdaljati na osnovi njegovih dognanj in novih spoznanj naši čebelarski prvaki v okviru slovenske čebelarske organizacije. Ne bi bilo pravilno, če bi ob takih jubilejih, kot je letošnji, pozabljali tudi na naše vidnejše čebelarske strokovnjake in učitelje, ki so šli po poteh A. Janše in njegovih delih.

Neposredno pred drugo svetovno vojno srečamo v Slovenskem čebelarju pozive na **čebelarske tabore**.

Tabori imajo v slovenski zgodovini svoje posebno mesto. V drugi polovici

prejšnjega in v začetku tega stoletja je na taborih manifestiralo slovensko ljudstvo svojo narodno zavest, svoje družbeno-politične ideale in gospodarske zahteve; na njih so dajali duška zahtevi po svobodi, narodni samobitnosti in borbeni pripravljenosti proti germanškemu pritisku.

Na taborih slovenskih čebelarjev seveda ni šlo za kaj podobnega. Že sama vsebina čebelarskih taborov kaže, da so imeli ti tabori v glavnem strokovno izobraževalni značaj, in šele obrobno tudi svojo društveno organizacijsko manifestacijo. Tabori pa so se razlikovali od tečajev in shodov v tem, da so bili široko zasnovani, dobro organizirani in so se jih udeleževali čebelarji iz vse Slovenije, se pravi, da so imeli nekako vseslovenski značaj. Le deloma so na teh taborih manifestirali zavest pripadnosti skupnih interesov in skupnih zahtev vseh slovenskih čebelarjev, ki naj jih dosežejo s svojo močno organizacijo. Takole beremo v 1. št. Slovenskega čebelarja iz leta 1940:

»Da se počivi zanimanje za čebelarstvo in čebelarsko organizacijo in da se zopet sestanejo, oziroma bolje spoznajo naši čebelarji ter si povedo svoje skušnje ter potožijo o svojih neuspehih, bo priredilo društvo letos tri čebelarske tabore in sicer na Gorenjskem, Dolenjskem in Štajerskem. Čas in kraj objavimo pozneje.«

Tak tabor je bil 28. avgusta 1940. leta v Grosupljem, na katerem se je zbralo čez 300 čebelarjev, predvsem z Dolenjske. Vsebinsko takega tabora najboljše kaže sam dnevni red, ki je bil naslednji: 1. glavne napake našega čebelarstva (Bukovec); 2. čebelarjenje v kranjičih (Okoren); 3. prestavljanje (Mayer); 4. predvajanje filma o čebelarstvu in čebelnem življenju; 5. preprosta vzreja in zamenjava matic (Koželj); 6. prevoz čebel na pašo (Martelanc).

Kakor vidimo, je imel tabor izrazito strokovno izobraževalni karakter in le delno društveno organizacijski namen, ki ga je v svojem pozdravnem in uvod-

nem govoru poudaril predsedujoči Anton Znidaršič.

Drugi tabor naj bi bil istega leta v Bohinjski Bistrici. Vabilo je bilo tiskano, tabora pa ni bilo. Sodeč po vabilu, pa se bistveno ne bi razlikoval od prejšnjega. Tedaj pa je že bil čas, ko so narodi Evrope drhteli pred nevarnostjo fašističnega škornja in so se tudi že na naših mejah zbirali temni oblaki, ki so grozeče napovedovali nevihto slovenskemu človeku. Zato tudi tedanji čas ni bil nič primeren za strokovno izpopolnjevanje, saj je šlo za sam obstoj slovenskega naroda.

V povojnem času je obnova terjala neposredne praktične akcije, da si tudi čebelarstvo opomore iz ruševin in puščeni, ki jih je terjala štiriletna borba. Če je pred vojno imelo Čebelarstvo društvo 170 podružnic z okoli 4000 člani, pa je bilo v letu 1945 registriranih le 22 podružnic s 450 člani. Zategadelj je bilo potrebno precej časa, da je dobila slovenska čebeloreja po raznih peripetijah, ponesrečenih organizacijskih poskusih in škodljivih posledicah za razvoj čebelarstva svoje mesto v našem družbenem življenju in razvoju.

S tem pa seveda ni rečeno, da je v tem času presahnila potreba po izobraževanju. Nasprotno. Hkrati z obnovo materialne osnove je vedno glasneje odmeval klic po izobraževanju. Tako zasledimo že nekaj mesecev po končani vojni tečaj v Tolminu, in sicer od 26. do 28. oktobra 1945. V prvi številki Slovenskega čebelarja za leto 1945/46 pa je upravni odbor Čebelarke zveze objavil naslednji poziv:

»Upravni odbor ČZ za Slovenijo je sklenil, da bo priredil še to zimo po podružnicah in čebelarških družinah poučna čebelarška predavanja, enodnevnega ali po potrebi in dogovoru tudi dvodnevne čebelarške tečaje. Za to potrebuje praktične čebelarje, ki bi hoteli prevzeti ta poučna predavanja. Kdor se čuti sposobnega za predavatelja, čeprav nima izpita, naj javi takoj svoj točen naslov podpisani zadrugi.«

Prvi povojni vseslovenski čebelarški tabor je bil avgusta 1968. leta, in sicer

v rojstnem kraju Antona Janše. Imel je splošno manifestativni in strokovno organizacijski značaj, saj se ga je udeležilo okoli 4000 čebelarjev in prijateljev čebelarstva iz vse Slovenije, zastopnikov čebelarških organizacij iz drugih republik in iz zamejstva. Ni pa mogel tudi tak tabor mimo strokovne ravni slovenskih čebelarjev in njihovih zahtev po izobraževanju. V slavnostnem govoru predsednika ZČDS V. Benedičiča in v Resoluciji je bilo posebej poudarjeno, da izobraževanje naših čebelarjev pomembno zaostaja za izobrazbo čebelarjev v sosednih deželah z naprednim čebelarstvom ne glede na družbeni sistem, kjer so v povojnem času neverjetno napredovali, kajti razvoj tehnike, biokemije in agronomije je dal tudi čebelarstvu svoj delež; da temelji strokovno izobraževanje v glavnem na branju glasila Slovenski čebelar in na kakih petih čebelarških predavateljih, ki posredujejo čebelarjem novosti iz čebelarške znanosti in tehnike, pri tem pa se opirajo na lastne izkušnje in prakso. Zato je bila zajeta v delovni program ZČDS kot primarna naloga gradnja čebelarške šole, kjer naj bi slovenski čebelarji v prihodnje črpali svoja nova spoznanja in dognanja ter dvignili našo čebelorejo na sodobno evropsko raven. Skromna zahteva glede na našo bogato čebelarško tradicijo, ki naj bi bila po programu realizirana v letu 1973, ko proslavljamo 200-letnico smrti prvega čebelarškega učitelja na svetu.

Če pa slovensko čebelarstvo v vsem povojnem času niti tega ne doseže glede svojega strokovnega izobraževanja, prav gotovo ne leži krivda v samih slovenskih čebelarjih oziroma v ZČDS, saj je zgodovina pokazala, kako živo je bilo izobraževalno hotenje skozi stoletje. Ker pa čebelarstvo in čebeloreja nista samo stvar čebelarjev, ampak sta pomemben dejavnik celotnega narodnega gospodarstva, potem naj se zamislijo nad takim stanjem vsi tisti, ki odločajo o strokovnem dvigu kadrov.

KAKŠNE MOŽNOSTI NUDI AJDA

INŽ. JOŽE SPANRING

(Radijsko predavanje)

Zanimanje za ajdo se spet večja. Spomladi nam je pisal čebelar in poljedelec Stopar, da se zanimajo za novo seme ajde, ki ga imajo v vasi Čentiba pri Lendavi. O njej je bral lani konec oktobra v Kmečkem glasu, zato bi rad dobil seme. Poprej pa bi rad zvedel, ali sploh medu in kako jo je treba gnojiti in sejati, da bi bil uspeh. Tudi po ajdovih izdelkih je povpraševanje vedno večje, zato bi radi po nekaterih večjih posevkih po strniščih posejali ajdo.

Ze pred leti smo v kmetijski oddaji pripravili obširen nasvet o uvajanju nove prve tetraploidne sorte ajde z imenom »pennquad«. O njej smo lahko brali tudi v Sodobnem kmetijstvu. Iz kolekcijskega vrta je šla na Dolenjsko, kjer jo opazujejo in počasi širijo. Hkrati pa je dobila agronomska fakulteta v Sarajevu iz Sovjetske zveze vzorec tetraploidne ajde, ki je na poskusni poti prispela tudi k nam v Čentibo pri Lendavi. To so sorte, ki pri pravočasni in pravilni setvi v ugodnih letih dajo od 25 do 40 stotov zrnja na hektar, kar z diploidnimi redko dosežemo, zlasti še, če jih sejemo na strnišče. V severnih državah — v Kanadi in na Poljskem — jo sejejo seveda spomladi, takoj ko mine nevarnost zadnje slane. Na mednarodnem simpoziju o ajdi v mestu Orel v Sovjetski zvezi so predlanskim poročali o nekaterih novih diploidnih sortah z boljšo rodnostjo, okusom in aromo. Tako so v Mordenu v Manitobi v Kanadi najboljšo rusko linijo imenovali tempest, ki tam zraste 120 cm, v poprečju 4 let pa je na treh poskusnih mestih dala 17 stotov na hektar. Na poljski selekcijski postaji Elence so uvedli 2 novi ruski sorti grušeuskajo in emko, v Sovjetski zvezi pa se pohvalijo s sortami jubilejna 2, šatilovska 4 — ki je registrirana tudi v Jugoslaviji —

šatilovska 5, maikopska, kalininska in bolševik. Po vsem svetu danes goje že približno 60 sort, zato se odpirajo možnosti pridelovanja tudi v takih krajih, kjer je doslej niso gojili, nekdanji pridelovalci pa jo polagoma opuščajo zaradi drugih donosnejših poljščin. Samo tam, kjer so zemljišča prekisla za druge posevke, na jugu, in za drugo jaro žito na severu, se je še ohranila. V 15 letih po vojni se jes vetovna površina ajde zmanjšala za poldrugi milijon hektarov, skoraj na polovico nekdanje površine, v zadnjih 8 letih pa se spet popravlja. Izredna znanstvena prizadevanja v Sovjetski zvezi so rodila uspeh in namesto milijon 380.000 hektarov v letu 1964 jih spet požanjejo nad 2 milijona, ali namesto 50.000 vagonov pridelajo spet 150.000 vagonov zrnja. Pridelek Sovjetske zveze že presega 90 % vsega svetovnega pridelka, zato se po njem ravna tudi cena na svetovnem trgu. Ta pa vsa leta ni bila spodbudna, saj je cela vrsta drugih poljščin omogočila boljši in zanesljivejši dohodek. Če bi primerjali požeto površino petletnega poprečja takoj po vojni in zadnjih 5 let, bi za devet vodilnih držav dobili takole sliko: približno za eno tretjino se je zmanjšala površina v Sovjetski zvezi in Kanadi, za 60 % na Poljskem, za 70 % v Jugoslaviji in na Japonskem, za 74 % v Koreji, za 84 % v Franciji in kar za 93 % v ZDA. Ajda ni več splošna krušna dobrina, vsakdanje živilo, kot je bila nekoč, temveč posebna poljščina za čebelarje — dobre sorte dajo 200 do 300 kg medu na hektar — za pridobivanje rutina, podlage za vitamin P, za drag ajdov zdrob in kašo kot dodatek drugim cenejšim živilom za popravek hranilnosti in okusa. Cena ajde se zato prosto oblikuje in čim manjša je ponudba, tembolj zanimivo postaja pridelovanje.

Oglejmo si zato, kakšne možnosti odpira ajda poljedelcem. Ker ne zahteva dosti dela, celo manj kot pšenica, jo štejemo med strnine in daje zelo lep dohodek na uro vloženega dela in sredstev, toda najmanjši in najnezanesljivejši dohodek na hektar površine. Zato pride v poštev le na večjih posestvih in tam, kjer ni delavcev za kakšno zahtevnejšo strnino, na primer proso ali peso, korenje, kavlo, krmni ohrovt itd.

Čeprav ajda dokaj izčrpa zemljo in jo je treba zato dovolj pognojiti, pusti vendar njive čiste in v dobri sestavi, saj uspešno tekmuje tudi s trdoživim koreninskim plevelom. Izračunali so, da nimajo izgub niti tedaj, če sploh nimajo kaj žeti, ker je pridelek naslednje poljščine toliko večji, da stroške z ajdo pokrije.

Tretjo korist pa imajo le poljedelci čebelarji. V ugodnih letih je več vreden pridelek medu kot pridelek zrnja. Čebele so skoraj pogoj za dober pridelek, to so potrdili natančni poskusi.

Sodobno pridelovanje ajde pa ni več tako preprosto, kot je bilo nekoč. Oglejmo si le pet novih ukrepov:

— izbrati moramo našim razmeram primerno sorto in tej sorti primeren čas setve. Nekatere tetraploidne sorte je treba sejati v osrednji Sloveniji že sredi junija, da lahko dozore, pri drugih pa bi ga z zgodnjo setvijo zelo polomili. Zadnji rok setve je odvisen od verjetnega nastopa prve slane. Kdor uvaja novo sorto, naj jo obvezno na manjših parcelicah seje vsakih 5 dni, da bo sam odkril najprimernejši datum setve;

— seme pred setvijo namočimo v

0,03 % raztopino kobaltovega nitrata in 0,001 % raztopino cinkovega sulfata. Dokazali so, da prav ti mikroelementi omogočajo izrabo dobrega gnojenja. Razumljivo je, da se je treba prej prepričati o dobri kalivosti in čistosti semena. Vzorci ajde, ki so nam jih poslali nekateri čebelarji, so bili slabo kalivi in nekateri so vsebovali do 10 % primesi slabše tatarske ajde, ki slabo med;

— tudi ajdi je treba dobro pognojiti, toda v skladu z rodovitnostjo njive in temu prilagoditi odmerek dušika. Na izčrpani njivi moramo pred setvijo pognojiti do 80 kg dušičnega hranila na hektar, če je odmerek fosfornega hranila dvojen in kalijevega nekaj manjši. Na dobrih njivah pa so dobili največji pridelek že pri odmerku 45 kg dušika, 60 kg fosfora in 40 kg kalija na hektar. Čeprav klor ajdi ne prija, lahko damo kalij v kloridni ali sulfatni obliki. Zelo pa je občutljiva za fluor in žveplo, zato jo raje opustimo na njivah blizu tovarn;

— pri neprimernem vremenu ob cvetenju lahko ajdi pomagamo tudi z dopolnilnim oprasevanjem peti dan po začetku cvetenja. Če sami nimamo čebel, povabimo čebelarja, da pripelje čebele čim bližje našemu posevku. Ne mešajmo diploidnih in tetraploidnih sort;

— ko so prva zrna čisto zrela, okoli 60 %, lahko poškrpimo posevek z enodstotnim magnezijevim kloratom. Sedmi dan že lahko žanjemo s kombajnom, ker se listi in neoprašeni in nezreli plodovi posuše.

Sejmo vedno na dvakrat večjo površino, kot se pogodbeno obvezemo ali obljubimo le 1000 kg blaga na hektar.

Iz zamejstva so že do sedaj prijavile mnoge skupine svojo udeležbo na proslavi v Breznici. Zato pokažimo z našo množično udeležbo, kako znamo mi ceniti svojo velike može.

MEDNARODNI SIMPOZIJ O KONTROLI PARJENJA IN SELEKCIJI ČEBEL

ZUNANJA POSTAJA ZVEZNEGA ZAVODA ZA ČEBELARSTVO V LUNZU AM SEE

Slovenski čebelar objavlja nekaj referatov s simpozija o kontroli parjenja in selekciji čebele v Lunzu am See v avgustu 1972. Zato ni odveč, da čebelarje na kratko seznanimo tudi z nastankom in delom te postaje.

V teku povojne obnove je bil v letih 1947/48 ustanovljen na biološki postaji Lunz oddelek za genetiko čebel. Sredstva za osebe in inventar so zbrali z zasebnimi sredstvi. Leta 1949 je priskočila na pomoč Avstrijska zveza čebelarjev tako, da je v dobi 10 let vsak avstrijski čebelar prispeval za osebe po pol šillinga.

Ravno tako je v prvih povojnih letih postavila Avstrijska zveza čebelarjev s pomoč-

b) Odbira matic na lastnih preizkuševališčih.

c) Tehnika točkovanja je v poenostavljeni obliki dostopna širokemu krogu čebelarjev.

č) Zavarovanje čistega parjenja na plemenilnih postajah, ki je vodilo do preizkušanja daljine poleta troto in matic.

d) Transport matic na druge celine napotuje k poskusom za optimalno tehniko razpošiljanja.

f) Z analizo cvetnega prahu v medu ugotavljajo vrsto medu, s čimer se lahko ugotovi lažno deklariranje medu, na drugi strani pa lahko čebelar ugotovi, od kod izvira do- nos.

Pogled na jezersko dolino biološke postaje v Lunzu

jo zveznega ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo v Gringzingu zavod za čebelarstvo. Pozneje je zavod prevzelo in dalje razvijalo ministrstvo kot zvezni učni in poskusni zavod za čebelarstvo.

Kmalu je prišlo med obema mestoma za raziskovanje čebele do idejnih stikov. Ko je ministrstvo ustanovilo v Lunzu preizkuševališče, je bil leta 1952 položen temeljni kamen za počasno priključitev Lunza k dunajskemu zveznemu zavodu.

V teku let so na tej postaji dosegli nekaj težiščnih nalog in to:

a) Vzreja matic, okoli 1000 letno, za poskuse, za oddajo in za razmnoževalne ob- rate.

g) Opazovanje gozdnega medenja je ponovno v težišču dela zavoda. Če poznamo razvoj povzročiteljev medenja, lahko dajemo prognozo o izdatnosti gozdnega medenja. V tej smeri je dosežen zelo velik napredek. Posebno pri lekaniji na smrekci lahko že v marcu z največjo gotovostjo spoznamo možnost medenja v maju in juniju.

h) Poučevanje obsega predvsem specialne tečaje za potovalne učitelje, vzrejevalce, mojstre točkovanja čebel, opazovalce idr. Stotine čebelarjev vsako leto obišče zavod, s čimer je ustvarjen stalen stik s čebelarji, ki često pozitivno vpliva na delo zavoda.

Prednje podatke pa lahko primerjamo tudi z našim čebelarskim izobraževalnim

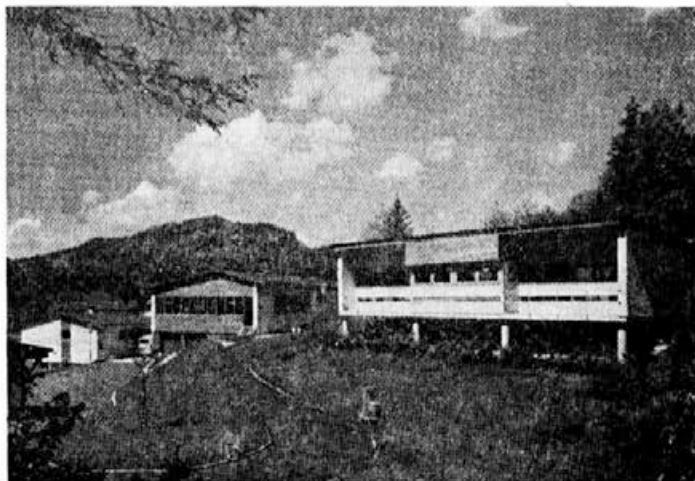
centrom v izgradnji. Kot postaja v Lunzu, nastaja tudi naš ČIC s sredstvi naših čebelarjev. In kakor je postaji v Lunzu priskočilo na pomoč ministrstvo, tudi mi upamo, da nam bo priskočila na pomoč družba.

B. M.

stva. To je obenem poroštvo, da so razposlane matice res proste vsake okužbe.

V naravi vzreje leži, da aktivno ne sodelujejo vsi čebelarji, vsaj kar se tiče prireje plemenskih matic. Pri nas še vedno velja

Pogled na vzrejevalno postajo pri inštitutu

VZREJA KARNIJKE V AVSTRIJI

Alois Tropper, predsednik Avst. čeb. zveze

Vzreja v Avstriji poteka po utrjenih tirih. Karnijke od danes ne moremo primerjati z nekdanjo kranjsko čebelo, ki je bila pravcati rojilni vrug. Troiseck in Sklenar prednjačita v vrsti vzrejanja vrednih rodov.

Stroga kontrola parjenja z nadrobno presojo znakov zagotavlja rejne uspehe. Avstrijske plemenilne postaje kažejo najvišjo stopnjo zanesljivosti, ker podpira pokrajinska členovitost njihove ustanovitve.

Vzrejno delo je zadeva zaupanja. Zaradi tega izvaja organizacija pri vzrejevalcih strogo izbiro. Priznanje, ki ga predvidevajo vzrejni predpisi, ni nikak privesek ustrežljivosti, ampak se mora pridobiti le z znanjem, z izobrazbo, z zanesljivostjo in določeno množino družin. Med vzrejevalci posameznih rodov ni nasprotij in zato tudi nič ne moti skupnega dela.

Določena prednost je tudi tesno sodelovanje strokovnih smeri vzrejevanja in zdrav-

načelo, da je zelo malo poklicanih. Vzrejevanje ne zahteva le mnogo praktičnih izkušenj, ampak je poleg vsega potreben nekak šesti čut, ki so ga imeli naši začetni vzrejevalci.

Zato je postalo naše načelo, da bodi delo pri vzrejevanju čim najbolj deljeno. Vzrejo plemenskih matic naj prevzamejo razmnoževalna podjetja in vzrejne skupine. Oprema in vodstvo teh podjetij morata ustrezati zahtevam načrtnega ravnanja pri vzrejevanju.

Le malokatero podjetje res skrbi za odbiro in rasno čistočo svojih rejnih družin. Največ skrbijo za to rejne centrale. Od teh dobivajo čebelarji potrebne matice po primernih cenah. Ker si lahko nabavijo tudi neoplojene matice, se mnogi čebelarji ne hote vključujejo tudi v vzrejno delo in skrbijo, da se čistokrvni troji razširjajo.

Poseben delež vseh čebelarjev pri vzrejevanju pa je splošna obvezna odbira (selekcija).

Še predobro vemo, da tudi najbolj vestno delo in najbolj natančno upoštevanje

vzrejnih pravil nista porok za kvaliteto vseh matic, ki smo jih vzredili.

Kockanje pri dedovanju, in pri čebelah je vse bolj zapleteno kot pri drugih živih bitjih, bo vedno skrbelo za vzratnost pri posameznikih. Take zavite poti v naravi lahko odpravimo le s strogo odbiro. Zaradi tega je odbira važnejša od same vzreje in pri tem mora sodelovati vsak čebelar. Le, kadar brezobzirno zatiramo vse, kar je slabo, in razvijamo vedno le dobre lastnosti, se nam bo posrečilo, da bomo vso Avstrijo spremenili v strnjeno rasno čisto pokrajino — samoumevno s karnijko.

Zelo bomo pazili, da tuji vplivi ne bodo motili tega razvoja. Tako štejem za veliko nevarnost nastopajočo težnjo v sosednjih državah, kjer podpirajo rasno križanje.

Res je težko razumeti, da bi pri kritični presoji naših pašnih in klimatičnih razmer mogli od križancev pričakovati večje donose. Zato pa nastaja velika nevarnost, da rasno spodkoplje naše odlične rodove — karnijke.

Prešli smo že na to, da z zakonskimi ukrepi zagotovimo rasno čistost naših karnijskih okolišev. Ker spada v Avstriji kmetijstvo pod pristojnost deželnih vlad, čebelarstvo pa pripada kmetijstvu, je vseh šest deželnih čebelarskih zakonov obenem tudi državni zakon. Deželni čebelarski zakon za Koroško vsebuje že določilo, da smejo na Koroškem gojiti izključno le karnijko, ter da se uvoz tujih čebelnih plemen kaznuje po zakonu.

Sicer pa smo nekoč vse to že imeli. Vse to, kar danes nekatere razgrete čebelarске glave pričakujejo od križancev, so še pred nedavnim časom pričakovali od takrat prevladujoče »črne« ali »rumene« barve.

Naši slavni prvotni vzrejevalci so čebelarje temeljito ozdravili teh boleznih. Smoter naše vzreje ne more biti barva, ampak edino le uspeh.

Učinek karnijke ne ustreza samo našim zahtevam, ampak je sprožil po vsem svetu veliko povpraševanje po tej čebeli in zaradi tega pri nas res ne nastaja potreba, da bi se spuščali na področje špekulacije.

Del referata na simpoziju v Lunzu 1972.

Prevedel Julij Mayer

DISKUSIJSKI PRISPEVEK O RAZČLEMBI VZREJNE ORGANIZACIJE IN O SELEKCIJI KARNIJSKE V NR ČESKOSLOVAŠKI

V. Vesely, Češkoslovaška

V svojem diskusijskem prispevku želim nakazati nekatere organizacijske možnosti za selekcijo, ki smo jih izoblikovali v Češki socialistični republiki po dosedanjih izkustvih, ki slonijo na sodelovanju večjega števila vzrejevalcev doma in v tujini.

Najprej bi s kratkimi besedami orisal položaj vzrejevanja v naši republiki, se pravi na Češkem in Moravskem.

Svoječasno je živala na območju Češke in večjega dela Moravske temna čebela *Apis mellifica mellifica*, ki pa so jo v teku zadnjih dvesto let križali z drugimi plemeni, od katerih je slednjič prevladoval vpliv karnijke. V preizkusih, ki so se začeli leta 1967, s čistokrvno karnijko rodu Troiseck iz Nižjeavstrijskega (Lunz. Singer in Jungwirth), smo dokazali, da je čistokrvna karnijka boljša od tukajšnje križanke. Boljša je tako v pogledu prilagodljivosti, pohlevnosti, kot v pogledu mirnega zasedanja zalege, dobrega razvoja družine ter izkoriščanja paše na rdeči detelji. Obenem smo tudi dokazali, da se do tretje generacije hibridov (F3) s troji tukajšnjih družin ne pojavljajo nezaželene lastnosti in se tudi ne pokaže zmanjšanje zmogljivosti.

Na podlagi teh dognanj smo v Češki socialistični republiki polagoma izoblikovali tole organizacijo vzrejevanja karnijke:

Prvič. Podlago daje 6 pokrajinskih vzrejnih postaj, ki jim stojijo na čelu delovna mesta raziskovalnega zavoda Dol, kjer izvajajo pravo vzrejo čistokrvne karnijke rodu Troiseck s pomočjo tehničnega osemenjevanja. Osemenjene matice so na razpolago postajni mreži za množično vzrejo in sicer ločeno za vzrejo matičnih — in ločeno za vzrejo trojnih linij. Vsaki množični vzrejevalnici dostavljamo letno 4 do 5 osemenjenih matic.

Drugič. 26 razmnoževalnih postaj prevzame osemenjene matice in iz njih vzrejajo naprej kar na veliko. Delovni učinek teh postaj so naravno sprašene matice. Po zanesljivosti rejnega okoliša imamo sedaj ali čistokrvne karnijke ali križance s troji domače čebele. Razmnoževalne postaje dobavljajo letno okoli 10 tisoč oplojenih matic. Večino teh matic uporabljajo dalje v tako imenovani »registrirani vzreji«. To so manjša vzrejevališča, ki jih nadzirajo veterinarji. Ti vzrejajo matice za lastne potrebe in za bližnjo okolico. Tako cenimo, da prispe po tej poti v deželno čebelorejo (700 tisoč panjev v NR ČS) nekako 100 tisoč matic rodu

Troiseck, kar nekako odgovarja tretjini vseh letnih potreb. K temu pripominjam še, da poleg teh matic dobimo še manjše število oplojenih matic iz priznanih vzrejevališč, ki so osnovana na prejšnje uvoze karnijke iz rodu Sklenar. Manjše število matic uvažamo iz Zvezne rep. in Demokratične rep. Nemčije. Tu gre navadno za rod Peschetz.

Navedena organizacija nam omogoča, da v kratkem roku lahko pozitivno vplivamo na deželno čebelorejo, poleg tega imamo v rokah uspešen sistem za linijsko odbiro na podlagi dednosti pri novih generacijah. Vse matice, osemenjene in tiste iz vzrejevališč, ocenjujemo izključno le po uspehih njihovih hčera. Najboljše osemenjene matice se vrnejo v pokrajinsko vzrejevališče bodisi kot neoplojene matice (njihove hčere) bodisi kot troti (njihovi sinovi). Nadalje lahko preizkušamo njihove sposobnosti s paritvijo brat \times sestra, ter tako na podlagi parjenja v sokrvju zgradimo novo vzrejno linijo. Najčesteje se vrača njihova dedina preko lastnih vnukov (trotje prve generacije od matic, ki so se najboljše uveljavile). Semenje teh trotoev uporabljamo za osemenjevanje novih matic za množično vzrejo. Na ta način dobimo veliko izbirno osnovo z možnostjo, da vzredimo nesorodnostne kombinacije trotje in matičje linije.

Ta način vzratnega kontroliranja lastnosti potomcev in razširjevanja izbirne osnove s pomočjo osemenjevanja bi radi razširili na obširnejša okrožja karnijke s podobno klimo in pašnimi razmerami. V ta namen, posebno pa za dobave preko meje, nameravamo uvesti **proizvodnjo konserviranega trotjega semena**. Uporabnost teh konserv v teku prvih 7 dni je zelo dobra. Pretok semenčic v semenski mošnjiček se približuje razmeram naravnega svežega semena. To pa je ravno časovno razdobje, ki zadostuje za razpošiljanje semenskih konserv po državah Srednje Evrope.

Kot vzorce sem prinesel s seboj nekaj teh semenskih konserv iz rodu Troiseck in jih poklanjam postaji Lunz, da jih preizkusijo. Referat na simpoziju v Lunzu 1972.

Prevedel Julij Mayer

IZSLEDKI PRIMERJALNIH POIZKUSOV O UPORABNOSTI KRIŽANJA MED NEKATERIMI ČEBELNIMI PLEMENI

L. BORNUS, Poljska

Poljski čebelarji se trenutno močno zanimajo za tuja čebelna plemena in za križance teh plemen. Matice dobivamo iz tuji-

ne, bodisi po uradnih bodisi po neuradnih poteh, ter vsako leto v večji količini. Zaradi tega nastaja za nas važen problem, kajti stalno naraščajo nevarnost za našo domačo čebelo in postaja tudi vedno težavnejše, da jo ohranimo rasno čisto. Mreža čebelnjakov je na Poljskem zelo gosta, 4,5 družin na kvadratni kilometer. Poljedelsko ministrstvo je uradno pristalo, da se omeji uvoz matic drugih plemen. Obenem je bilo sklenjeno, da se preizkusi njihova uporabnost pod vplivom naravnih klimatičnih razmer na Poljskem.

Naš zavod v Pulawy je uredil te poskuse v sodelovanju z 10 čebelarstvi postajami v različnih predelih naše dežele.

Triletno namensko raziskovanje smo pričeli leta 1970. V vsakem določenem predelu smo sestavili 5 preizkusnih skupin po 10 čebelnih družin: 1. N čebela, 2. N čebela \times karnijka, 3. N čebela \times kavkazijka, 4. karnijka \times N čebela, 5. kavkazijka \times N čebela. Matice tujih plemen izhajajo iz zadevnih linij pulavskega zavoda, N čebelo pa so zastopale domače čebele preizkusnega območja.

Analiza obravnava uspehe donosa v letih 1970 in 1971. Končna analiza bo sledila po poletju 1972. Dosedanji pregled dokazuje, da izvira največji donos medu od križancev med kavkazijko s troti domače krajevne čebele (166 % v primerjavi z lokalno čebelo). Drugo mesto zavzemajo križanci med karnijko s troti domače čebele (155 % v primerjavi z lokalno čebelo). Križanje domačih matic s troti tujega plemena pa ni pokazalo vidnega uspeha v proizvodnji medu. Ta smer križanja žal nima nobene perspektive. (To so splošni dosežki).

V posameznih predelih pa je podoba različna. V severovzhodnem delu dežele (točka 1 in 2 v sledečem pregledu) prinaša karnijka in križanci karnijke s troti domače čebele nižje donose medu kot domača čebela. Ugotovitve preizkusa v sredini države so potekale podobno.

Na 5 poizkusnih postajah so prinesli križanci med karnijko in troti domačega plemena višje donose medu kot križanci kavkazijske s troti domačega plemena. To se je dogajalo v severnih in južnih predelih Poljske. Način in čas tamošnjih paš sta odločala o razlikah v donosih.

V predelih, kjer sejejo rdečo deteljo, prekašajo križanci kavkazijske s troti domačega plemena ali čistokrvne kavkazijke (točki 8 in 9) vse druge križance in tudi domačo čebelo v donosu medu. Drugače pa ti križanci le slabo izkoriščajo zgodnjo pašo iz sadovnjakov, na oljni repici in lipi. Na teh pašah se mnogo bolje uveljavljajo križanci karnijke s troti domačega plemena.

V prezimovanju nismo opazili nobenih razlik med posameznimi skupinami. Povsod je bilo le malo mrtvic in griža se sploh ni pokazala. Poraba zalog je bila enakomerna pri vseh skupinah. Pri vseh skupinah smo opazili tudi dobro zaleganje in razvoj družin, tudi pri križancih kavkazijke s troti domačega plemena, kar je bilo za nas največje presenečenje. Ti križanci namreč navadno le slabo zalegajo. Verjetno so naravni klimatični pogoji, ki so bili v letih 1970 in 1971 zelo ugodni, spodbujali zaleganje pri družih

nah različnih plemen.

To so prve ugotovitve naše na veliko zasnovane raziskave. Vendar obstaja verjetnost, da se bodo po končani sezoni 1972 izvedli večji popravki. V tem letu nastopajo paše v nenavadni obliki in to utegne spremeniti izračunano povprečje. Jasno, da utegne to spremeniti tudi dokončne ugotovitve.

Drugi del raziskav zadeva morfološke (oblikovne) in anatomske (razčlenitvene) razlike čebel pri raziskovanih križancih. Ta snov pa presega okvir današnjega poročila.

Donos medu v kg po preizkusnih skupinah

Kraj	Predel	Domača čebela	Dom. čeb. × karnijka	Dom. čeb. × kavkazijka	Karnijka × dom. čeb.	Kavkazijka × dom. čeb.
1. Siejnik	Sev. vzhod	17,7	14,7	11,7	14,4	14,2
2. Szepietowo	Sev. vzhod	14,5	29,7	5,7	10,5	10,2
3. Olsztyn	Sever	20,0	—	20,3	23,3	22,7
4. G. Niwa	Center	9,3	10,3	12,7	28,5	21,5
5. Konskowola	Center	10,0	7,0	8,0	8,0	8,0
6. Lublin	Center	6,5	8,0	11,3	16,2	30,2
7. Lublin	Center	12,4	13,1	22,8	25,2	41,1
8. Pulawy	Center	5,0	—	5,0	—	11,0
9. Pulawy	Center	9,1	—	11,8	—	32,1
10. Sielinko	Zahod	4,1	4,1	1,9	9,6	2,5
11. Wrocław	Sever	21,5	21,5	21,7	30,9	24,0
	—				18,5	19,8
	×	11,9	13,4	12,1		
	%	100	115	102		

8 in 9 čistokrvna kavkazijka 8,0 in 37,0 kg.

Diskusija

Med obravnavo so bili v nekaterih točkah izpopolnjeni podatki iz poskusov L. BOR-NUSA:

V vsaki skupini je bilo po 10 družin na preizkušnji. Matice so bile oplojene na dobrih plemenskih plemenilnih postajah. Na Poljskem deluje 21 plemenilnih postaj, na katerih se letno oplodi okoli 30 tisoč matic, v povprečju na postajo po 1500 matic.

Za križance z domačim temnim plamenom nismo uporabljali istega rodu, ampak vedno le lokalni rod, ki smo ga tudi preizkusili kot zastopnike domačega plemena.

Vprašanje, ali niso križanci s kavkazijko nagnjeni k noseavosti (kot so opažali v Srednji Evropi) ni bilo potrjeno. V prejšnjih letih z ostrimi zimami pa smo imeli težave v tem pogledu.

Katere zaključke lahko napravimo iz teh poskusov? V vsakem predelu bodi tisto pleme in križanci, ki prinašajo najboljše donose

medu. Prizadevamo si, da bi uporabljali v vsakokratnih prilikah najbolje prilagojeno čebelo.

V opozorilo razmeram v Srednji Evropi, kjer naj bi vzreja križancev vodila k neuspehom: Zaradi strukture čebelarjev (v pretežni večini amaterski čebelarji z malimi čebelnjaki) bi le majhno število čebelarjev rabilo križance. Vsi drugi bi neizogibno prišli do nekontroliranih križancev, ki po dosedanjih izkustvih ne ustrezajo ne po uspehu ne po obnašanju (napadalnost, rojivost). Zaradi tega uvajamo načrtno odbiro v sklopu prilagodljivega plemena (F. RUTNER, TROPPER).

KOBEL opisuje zgodovino vzrejnih naporov v Švici. Iz neprijetne mešanice, ki je nastala zaradi množičnega uvoza italijank in kranjic, je hotel U. KRAMER ob prelomu stoletja izčistiti temno čebelo Nigro. Letalske daljave trotov pa mu niso bile znane in takrat vpeljane plemenilne postaje v svojih

dosežkih niso bile dosti boljše od navadne prahe pri čebelnjakih. Pa vendar je bil dosežen matični rod, ki je po 70 letih v 35 generacijah ustvaril novo pleme relativno visoke enotnosti.

Selekcijo so opravljali na vsem območju po istih vidikih. Tudi zunanji znaki so prilično izenačeni, kubitalni indeks je nekako 2,4.

V nekem poskusu, ki je bil pred leti opravljen zaradi primerjave plemenskih

uspehov, sta se odrezala dva rodova karnijke (rod Troiseck iz Lunza in rod iz Slovenije). Oba sta bila za 20% boljša od Nigre. Kljub temu so se v Švici po skrbni presoji vseh vidikov odločili, da ne bodo tvegali uvoza novega plemena, ampak da bodo svoje mešano pleme nadalje vzrejali na zanesljivejših plemenitih postajah.

Referat na simpoziju v Lunzu 1972.

Prevedel Julij Mayer

Pogosto poudarjamo izobraževalna prizadevanja in pomen znanstveno-raziskovalnega dela na področju čebelarstva v tujini, največkrat deklarativno, ne da bi navajali dokumentacijo. Zato ne bo odveč, če navedemo nekaj konkretnih primerov.

Iz današnjih prevodov V. Veselyja iz ČSSR in L. Bornusa iz Poljske je razvidno prizadevanje tamkajšnjih čebelarjev za razvoj čebelarstva. Navajamo še primere iz Avstrije in Sovjetske zveze.

AVSTRIJA

Zvezni učni in raziskovalni čebelarski inštitut na Dunaju, ki ima svojo znanstveno-raziskovalno izpostavo v Lunzu am See.

Čebelarske šole pa so: za nižjo Avstrijo, za Štajersko, za Tirolsko in za Koroško.

Poleg tega pa imajo nad sto potovalnih čebelarskih učiteljev, ki morajo vsako leto obnavljati in dopolnjevati svoje čebelarsko znanje.

SOVJETSKA ZVEZA

V letošnji 5. številki centralnega čebelarskega glasila Pčelovodstvo, ki ga izdaja ministrstvo za kmetijstvo v Moskvi, je razpisan natečaj za vpis v učne ustanove, ki oblikujejo čebelarske kadre, in sicer:

1. za čebelarske specialiste visoke in srednje kvalifikacije sprejema 19 ustanov, ki so vsezveznega, oblastnega ali rajonskega pomena;
2. za čebelarske strokovnjake na kmetijskih profesionalnih tehničnih šolah sprejema 35 ustanov;
4. kmetijskih enoletnih šol, na katerih se usposabljujejo čebelarje, je 15.

PROSLAVE NA BREZNICI SE BO UDELEŽIL PRESEDNIK APIMONDIE prof. dr. inž. HARNAJ

Neposredno pred izidom smo dobili razveseljivo sporočilo:

»Spoštovani gospod predsednik!

Z velikim veseljem in zahvalo sprejemem vaše povabilo na A. Janševo proslavo. Čestitam vam k tej lepi pobudi za počastitev tega velikega predhodnika čebelarstva vaše dežele.

Še enkrat lepa hvala za vašo prijaznost.

Z najlepšimi pozdravi in na skorajšnje svidenje

predsednik
prof. dr. inž. Harnaj.«

SPOMINI ČEBELARSKEGA OČANCA, KI JE ZAČEL ČEBELARITI NA PRELOMNICI TEGA STOLETJA

Spodnji zapis je poslal Lojze Pirc iz Ravni pri Krškem, ki je dopolnil 85 let življenja in ne dosti manj tudi čebelarjenja. Član naše organizacije je od leta 1905.

Ko sem bil še bosopet šolarček, sem vestno opazoval očeta, ki si je dal opravka okrog čebelnjaka. Imel je zmeraj okrog 15 kranjičev. Blizu hiše smo imeli cvetlični vrt, saj je imel moj oče neznansko rad rože. Tudi mene je navdušil zanje. In kajpak za čebele. Cvetlični vrt je bil kakih 20 metrov dolg in okrog 15 metrov širok. Kar naprej je v njem nekaj cvetelo, kar naprej so v njem šumele čebele in nosile s cvetov v panje. Marsikdo se je ustavil in občudoval očetov vrt. Poleg tega je v tistih časih vse dobro medilo: kostanj, akacija, ajda, travniško cvetje. Čebelice so se težko obložene vračale v kranjiče in znova in znova izletavale. Najbolj hudo mi je bilo v tistih letih tedaj, kadar je oče točil med. Pa saj to ni bilo pravo točenje. Čebele so zadušili z žveplom. Potem je dno panja odtrgal in izrezal satje z medom v posode. Vaška mladež je brž zavohala, kdaj je oče točil med. Kmalu so začeli od daleč pogledovati in cediti slino po sladkem čebeljem pridelku. Oče jih je opazil, a se je sprva delal nevednega, potem pa jih je le povabil na pokušino. To so si oblizovali prste ti otročaji.

Na Ravneh št. 7 je tedaj živel fant, ki ima danes 92 let. Po poklicu je mizar, hkrati pa kmet in čebelar. Vsaj bil je. On je začel čebelariti s panji »landstroti«. Imel je okrog 50 panjev. Pri njem sem marsikaj koristnega izvedel o tem, kako se čebelam streže. Potem je prišla nad njegov čebelnjak nadloga, hudobna roka je podtaknila ogenj in mu ga do tal upepelila.

Ko sem tako opazoval Jančevega Tonea, sem si rekel, zakaj si ne bi tudi jaz omislil čebelnjaka. Opravilo okrog čebel se mi ni zdelo tako težavno. Česar ne bom sam vedel, bom pa Toneta pobaral, sem si rekel. In res. Kupil sem 5 panjev »landstroto« in nekaj kranjičev na okvirje. Spočetka se je malo zatikalo, potem pa je moje čebelarjenje steklo. Pridelek je bil dober, čebele so garale od zore do mraka. Po saj so imele kaj nositi. Vse vrste medu se je nabralo v satju. Medu je bilo pri hiši vedno več kot samo za zdravila.

Član čebelarskega društva sem postal že leta 1905. Kupil sem si vse potrebno za izdelovanje satja. Če me spomin ne vara, sem stiskalnico za satje in drugo dobil od tvrdke »Baron Rotsič« v Višnji gori. Leta so tekla in čebelarjenje je ostalo moj najljubši konjiček. Vselej, kadar sem imel kaj časa, sem skočil k svojim ljubljankam, da malo pogledam, če je vse v redu in prav. Njive, senožeti, sadovnjak, vinograd, gozd — vse je klicalo k delu, jaz pa sem bil v mislih velikokrat pri čebelnjaku.

Ko nas je prišel obiskat sadjarski strokovnjak Martin Humek, se je zanimal tudi za moje čebelarjenje. Kaj bi bili sadovnjaki brez čebel? Nič. Prazne veje, ovesene z listjem. Čebelarstvo in sadjarstvo — »gliha vkup štih«. Svetoval mi je, naj bi začel čebelariti z AŽ panji. Kar nisem verjel, ko mi je pripovedoval o prednostih teh panjev. Leta 1913 sem AŽ panje naročil pri njegovem bratu. Napravil mi jih je 10. Precej sem uvidel, da je čebelarjenje z njimi veliko uspešnejše. Pri Ivanu Jurančiču v Slovenskih goricah — učitelju čebelarstva — sem naročil 2 paviljona dunajske mere po 8 panjev. Čebelarjenje mi sčasoma ni šlo več tako od rok, ker me je vedno bolj pritegovalo sadjarstvo. Pod nadzorstvom sadjarskega strokovnjaka Martina Humeka sem v svojem sadovnjaku gojil vse mogoče vrste drevja. Uvajal sem nove sorte na tistem območju in — če sem malo neskromen — ne z majhnim uspehom. Kadar so se drevesa obdala z belimi, rožnatimi in drugobarvnimi cvetnimi plašči, me je vselej obšla grenka misel, da malo premalo skrbim za čebele, ki so opravljale tako koristen posel — opravevanje. Takrat me je le malo zapekla vest, in sklenil sem, da se jim bom bolj posvetil. Včasih — kakšno leto — sem obljubo, ki sem si jo dal, držal, včasih pa sem besedo snedel.

V tistih letih sem bil najbolj ponosen, ko sem poslal precej rojev v Ljubljano, na Hrvaško in celo Martinu Humeku, mojemu svetovalcu pri sadjarstvu in čebelarstvu. To je bilo v letih od 1914 do 1917. Meni, preprostemu kmetovalcu, je pomenilo zelo veliko, da sem tako uspešno čebelaril. Moje čebele so potem opravevale ali vsaj med vkup nosile v drugi deželi in okrog glavnega

deželnega mesta. Pa tudi to me je veselilo, da se je moj učitelj navdušil za moje roje.

Vedno sem rad hodil na sestanke čebelarjev. Že leta 1906 sem začel obiskovati sestanke na Raki pri Krškem, kjer jih je vodil Avgust Bukovec. Njega je nato pri svetovanju nasledil Okorn (imena se žal več ne spominjam). Kasneje sem se udeleževal čebelarskih sestankov v Nemški vasi pri Krškem.

Leta 1929 sem si ogledal gospodarsko razstavo v Münchnu v Nemčiji. Posebno me je zanimalo vse, kar je bilo v zvezi s čebelarjenjem. Ko sem tako primerjal, kdo je boljši čebelar, Slovenec ali Nемец, se mi je zdelo, da smo Slovenci v čebelarstvu bolj pokrovani. Na Kranjskem so bili že od nekdaj, kar se čebele tiče, kavliji, kakor sem velikokrat bral. Naročen sem bil na LAIBACHER BIENZENZEITUNG in na BIENZENZEITUNG, WIEN. Vse, kar je kje pisalo o čebelah, sem zmeraj z veliko ihto prebral. Zdaj kar naprej tiščim v ČEBELARJA. Po večkrat preberem kako reč, da gre ja bolj v glavo. Veste, v stare možgane ne gre nobena reč preveč zlahka. Pa kaj bi, vsi, ki so mlajši, bodo prišli za menoj, jaz pa na njihovo mesto ne več.

Leta 1941 smo bili izgnani v Nemčijo. Ni nam bilo lahko. Trdo je bilo treba prijeti za delo, hrane pa ni bilo prave. Tedaj me je velikokrat obšlo domotožje. In vselej sem se tudi spomnil svojih čebel. Veselje do čebelarjenja me tudi v Nemčiji ni zapustilo. Marsikateremu čebelarju sem svetoval nekaj iz svoje prakse. In marsikdo mi je bil za koristen nasvet hvaležen.

Po osvoboditvi spočetka ni bilo veliko časa za čebele. Trdo je bilo treba prijeti za delo, da smo si spet uredili opustošene domačije. Potem pa je le prišel čas, ko sem

se lahko bolj posvetil svojemu konjičku. Seveda so tudi leta začela terjati svoje. In razmema! Nobena reč ni več tako medila. Vremenske nevolje so nas prikrajšale za marsikatero letino. Pa ajda se je izpridila. Nič več ne medu tako kot nekdanj. Pravijo, da bomo dobili novo ajdovo seme. No, bomo videli, kaj bo iz tega.

V današnjih časih se vse premalo skrbi, da bi čebelarstvo napredovalo. Na deželi se čuti pomanjkanje čebelarjev. Premalo pomoči nam nudijo in nič več ni takih ljudi, ki bi bili z dušo in telesom zavzeti za čebelarjenje, kot je bilo to nekdanj. Jaz sam imam samo še 10 AŽ panjev in dva ulja — pletena koša, bolj za spomin na lepe stare čase kot za korist. Se zmeraj rad zahajam k domovanju mojih ljubljencek. Posebno spomladi — ob prvem soncu — je to velik užitek. Z njimi se veselim prebujanja narave in prvih kapljic medu ter prvega cvetnega prahu.

In še ena od mojih izkušenj: čebele na starem satju so hude kot sam zlomek, na novem pa so pohlevne kot božji volec, zato je koristno, če staro satje čim večkrat predelamo v vosek in vlagamo novo.

Pa še to: V naši vasi vsaka kmetija goji ribez, pridelka pa ni pravega, če ga čebele dovolj ne oprasa. Zato smo zaprosili za 50 panjev, da nam jih pripeljejo na pašo, ko bo ribez cvetel. Moje »muhce« in še nekaj drugih pa res ne zmorejo vsega, malo premalo jih je. O, če bi bil še enkrat mlad, bi jih bilo veliko več, pa bi lahko moje čebele opravile vse oplojevanje daleč naokrog. Tako pa, jaz malce pešam, pa z mano pešajo tudi moje ljubljence. No, manj jih je, manj, kot jih je bilo včasih, ko so moji roji potovali tja dol na Hrvaško.

BORBA S SRŠENI

20. julija 1971 nas je nekaj čebelarjev zapeljalo čebele na Lonjsko polje na polajmeto.

Od 1. 8. 1971 sem sam bil nekako 1 teden pri čebelah. Delale so zelo marljivo. Meta ter drenak sta jim nudila dovolj medicine pa tudi peloda. Zjutraj so pričele izletavati šele nekako ob 9. uri, ko je sonce svet segrelo. Bile so zelo hude. Dnevni donosi so bili od 70 dkg do 2 kg. Tako so nabrale zase zimsko zalogo, pa tudi nekaj medu več za naše stroške in delo.

Ko sem podnevi hodil po polju, kjer raste polaj ter opazoval čebele, sem zagledal pri delu tudi sršene. Po cvetju so lovili čebele. Naslednjega dne so bili še bolj predrzni. Bil je topel večer. Čebele so napravile bra-de ter zadovoljno brenčale. Nenadoma se je

pojaval pri treh bradah sršen. Odrgral je čebelo z brade ter z njo odletel.

Naslednjega jutra so mi pastirji povedali za gnezda sršenov. Eno je bilo le ca. 100 m od mojih čebel, dve pa ca. 200 m, eno pa ca. 500 m. Sklenil sem jih uničiti.

Proti večeru, ko so v glavnem nehali letati, sem prižgal na drog privezано cunjо, namočeno v nafti. Kot bakla je zagorela. Porinil sem jo pred luknjo, kjer so sršeni izletavali. Kmalu je bilo njihovo gnezdo s trhlo vrbo vred v plamenju. Kljub temu, da je gorelo skoraj vso noč, zjutraj niso bili vsi uničeni. Te sem moral pokončati s palico.

V naslednjih dneh so čebele imele mir pred to nadlogo.

Čebelarji! Pri prevozih v Posavino pazimo na te sovražnike čebel ter jih uničujemo, da zavarujemo svoje ljubljence! A. N.

O PRVEM MEDNARODNEM SIMPOZIJU O PROPOLISU

V okviru mednarodnega čebelarskega tedna, ki ga je Slovaška čebelarska zveza kot članica mednarodne čebelarske organizacije Apimondie pripravila v lanskem letu od 6. do 12. novembra, je potekel prvi mednarodni simpozij o propolisu dne 10. 11. 1972. Cilj tega simpozija je bil ovrednotiti dosedanje rezultate pri proučevanju propolisa in jih soočiti, pa tudi določiti glavne smeri, v katere naj bi usmerili nadaljnje proučevanje propolisa v bližnji in daljni prihodnosti.

Simpozij je odprl in ga potem tudi vodil dr. Jozef Čizmarik, eden od članov njegovega pripravljalnega odbora in 8-članskega predsedstva ter eden od avtorjev mnogih člankov v njihovem časopisu.

Po njegovih otvoritvenih besedah je spregovoril ing. Eugen Nemeth, prvi namestnik ministra za kmetijstvo in prehrano, pod katerega pokroviteljstvom se je odvijal prvi mednarodni simpozij o propolisu.

Potem je spregovoril še dekan častnih članov Apimondie dr. L. R. Ridder van Rappard, znani prijatelj Slovakov še iz časov, ko so bili udeleženci XIX. mednarodnega kongresa v Pragi leta 1963 na ekskurziji po Slovaški. Po njegovem nastopu je govoril predsednik glavnega odbora Slovaške čebelarske zveze ing. Valent Čavojsky.

Takoj po njegovem govoru so začeli poročati posamezni udeleženci simpozija skoraj iz vse Evrope in iz vseh koncev naše domovine.

Med referati znanih tujih znanstvenikov smo med drugimi slišali tudi referat doc. dr. Adeline Derevice iz Romunije, ki je proučevala mnoga vprašanja o bioloških učinkih tega pomembnega čebelarskega izdelka. Na simpoziju je bilo tudi nekaj zdravnikov praktikov in eksperimentalnih zdravnikov iz Romunije, SZ, Bolgarije in Poljske in mnogo drugih udeležencev, ki imajo velike zasluge pri proučevanju kliničnega pomena. Bilo je tudi več referatov domačih strokovnjakov, ki se ukvarjajo s tem problemom.

Na koncu simpozija je bila slovesnost: podčili so odlikovanja Slovaške čebelarske zveze. Trije tuji znanstveni delavci so dobili iz rok predsednika glavnega odbora zveze ing. V. Čavojskega zlato in dva srebrna medaljo za zasluge za razvoj svetovnega čebelarstva in za svoje delovanje pri Apimondii.

Zadnjo besedo je imel dr. J. Čizmarek, ki je povzel prebrane referate in nakazal, v katere smeri naj bi šlo proučevanje propolisa ter izrazil prepričanje, da bo prišlo tudi do drugega mednarodnega simpozija o propolisu. K. Seifert

CVETNI PRAH V KOZMETIKI

Cvetni prah blagodejno vpliva na uvelo in nagubano kožo. Recept, po katerem pripravimo kremo za odstranjevanje gub na obrazu, je: 50 g cvetnega prahu, med, 20 g belega voska, 20 g čebulnega soka in 10 g soka bele lilije.

Omenjene sestavine segrevamo v vodni kopeli toliko časa, da se vosek popolnoma raztopi. Kopel pripravimo tako, da v večjo kozico, napolnjeno z vodo, postavimo manjši lonček, v katerega damo sestavine za kre-

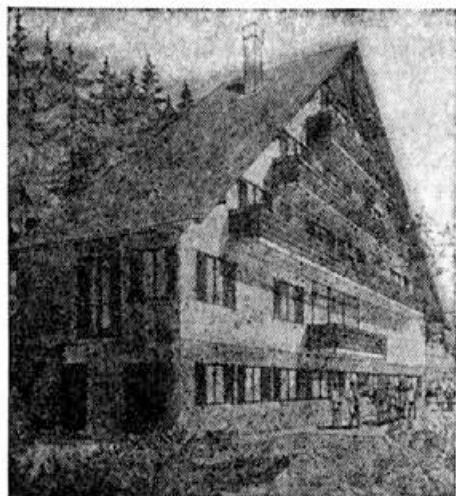
mo. Segrevamo na slabem ognju in pri tem mešamo z leseno palčko.

Kremo nanašamo na očiščeno kožo zjutraj in zvečer. Nanesemo tanko plast. Ko koža vpije kremo, jo ponovno nanesemo. Čez 15 do 20 minut oplaknemo obraz z vodo, ki ima sobno temperaturo.

V času dveh ur po uporabi kreme ne uporabljamo pudra ali drugih krem.

Pčelovodstvo 7/1972.

L. K-n

V SKLAD

za gradnjo ČIC so nadalje prispevali:

Jože Babnik	30.000.—
Člani Čebelarkega društva	
Tolmin	560.—
Anton Martinčič iz Ljubljane	100.—
Kmetijska zadruga Vrhnika	1.000.—
Skupščina občine Maribor	3.000.—
Miha Cenčič iz Borjan-Breginj	50.—
Člani čebelarke družine Sentlovrenc	
(V. Loka)	150.—
Anton Dražumerič, Litija	100.—
Člani čebelarke družine	
Logatec (značke »Komenda«)	175.—
Stanko Šauperl, Maribor	68.—
Ludvik Kosi, Bučkovci	59.—
Dušan Mercina, Gor. Radgona	34.—
Peter Gregorc, Ljubljana	100.—
Čebelarke družina Domžale	170.—
Čebelarke društvo Kamnik-Domžale	3.476.60
Tone Osterc, Borovnica	20.—
Ivan Krajnc, Marezige	121.—

Vsem darovalcem iskrena hvala!
Uprava sklada ČIC

NAVODILA UDELEŽENCEM PROSLAVE NA BREZNICI

- Vsa vozila, ki bodo prihajala po gorenjski magistrali, naj se odcepijo:
 - pri bencinski črpalki Radovljica na desno ali
 - pri odcepu za vas Vrba.
- Vozila, ki bodo prihajala iz smeri Jesenic, naj se odcepijo v Žirovnici za Breznico.
- Vsi tisti, ki se bodo pripeljali z vlakom, naj izstopijo na postaji Žirovnica.
- Parkiranje:
 - avtobusi bodo parkirali na športnem prostoru osnovne šole v Zabreznici,
 - osebne avtomobile bodo usmerjali reditelji.
- Sprevod, ki bo imel svoj začetek ob 9. uri 40 minut na Zabreznici, bo razporejen po naslednjem redu: a) konjeniki z zastavo, b) godba, c) prapori, č) predstavniki čebelarških organizacij, d) narodne noše, e) gasilci, lovci, taborniki . . . f) čebelarji.
- V času trajanja svečanosti bodo dajali potrebne informacije glede okrepčil in ostalega člani čebelarke družine A. Janša na Breznici, po svečanosti pa v Radovljici, kjer bo srečanje domačih in tujih čebelarjev s kulturnim sporedom v čebelarškem muzeju.

Naj ne bo čebelarke družine, ki se ne bi polnoštevilno udeležila tega največjega čebelarkega praznika s svojimi prijatelji in znanci, med katerimi naj bo čim več narodnih noš.

ZASTRUPITEV ČEBEL

Že drugič v obdobju treh let so čebele in čebelarji na vinorodnem področju vinogradniškega gospodarstva KAPELA, v občini Gornja Radgona, doživeli strahovit poraz — zastrupitev čebel. In to čebel, od katerih imajo ljudje tega kolektiva nedvomno največjo korist.

Prvo škropljenje je bilo opravljeno s primesjo SEVINA prav v času bujnega cvetenja vinske trte, ko je na njej vse polno čebel, ki oprahujejo grozdiče in nabirajo cvetni prah.

V nekaterih panjih je bilo uničenih tudi do 30% čebel. Pritožba pa pri njih ne velja nobena. Razgrnejo ti URADNI LIST, kjer je zapisano, da lahko vinogradniki škropijo vinsko trto ob vsakem času in z vsemi sredstvi.

Kdaj se bomo le že zavedali, da so čebele koristne žuželke in da jih je treba varovati, ne pa brezvestno uničevati?

Anton Markovič

VPRAŠANJE O VOSKU

Znano je, da nekateri čebelarji prinesejo v zamenjavo za satnice vosek, ki nima običajne rumene barve. Je siv, zelenkast ali kakšne druge neustrezne barve. Baje je tak vosek slabše kvalitete. Nekateri čebelarji pa trdijo, da tak vosek ni slabše kvalitete. Po njihovem mnenju je tudi za izdelavo satnic prav tako dober kot drugi.

Prosim za odgovor, ki bo strokovno podrobno razložil in utemeljil, v čem je slabša kvaliteta takega voska. Zakaj ni uporaben za satnice? Na kaj je treba še prav posebno paziti, da ne bomo pokvarili barve voska? Kako vplivajo posamezne vrste kovin na čajne rumene barve. Je siv, zelenkast ali kakšne druge neustrezne barve. Baje je tak vosek? Kakšen vpliv ima aluminijasta posoda na barvo voska pri kuhanju?

Janez Suškar

ODGOVARJAMO

Na Vaše zastavljeno vprašanje vam odgovorjam naslednje:

Vpliv različnih kovin pri kuhanju voska na spremembo njegove barve je naslednji: Najbolj priporočljiva za kuhanje voska je uporaba emajlirane posode, ker ne obstaja nobena nevarnost spremembe barve. Navajam izvleček iz knjige A. Roota Beeswax: Vosek, ki vsebuje mnogo propolisa, izgubi barvo in počasi potemni, če je v stiku z železom. Del propolisa se spremeni v zelo temne tvarine, ki se izločijo iz voska. Te smoli podobne tvarine so trde in krhke po ohladitvi. Vosek, ki vsebuje majhne količine ali skoraj nič propolisa, ne pokaže nobene spremembe barve, če ga segrevamo par ur na aluminijevem ali nerjavečem jeklu. Prav tako aluminij ne vpliva na spremembo barve in je priporočljiv. Uporaba bakrenih posod je zelo razširjena in jo nekateri zelo priporočajo, češ da baker vosku daje lepo rumeno barvo, kar sicer drži. Vendar je pri bakru nevarnost, da pride do oksidacije in nastajajo zelene bakrove soli, zaradi česar dobi vosek zeleno barvo. Zato je nujno, da bakreno posodo redno čistimo in iz tega je raz-

vidno, da je uporaba emajlirane posode najboljše. Nikakor pa ni priporočljiva uporaba železa, ker povzroči spremembo barve voska v črno. Vosek, kuhan v železnih posodah, ni primeren za izdelavo satnic, ker ga ni mogoče očistiti. Prav tako je potrebno pri stiskanju paziti, da vosek ne pride v stik z železom. Cink povzroči, da se barva voska spremeni v zeleno. Do tega pojava pride zaradi reakcije cinka z maščobnimi kislinami v vosku in rezultat je pojav zelene barve. Zato uporaba cinka nikakor ni priporočljiva. Za predelavo v satnice mora biti vosek naslednje kvalitete: imeti mora čim višje tališče, od 62—65° C, ne sme imeti nobenih primesi, predvsem ne parafina. Prisotnost parafina se lahko v vosku kemično določi. Na prerezu mora imeti vosek lepo kristalno strukturo in po stopnji trdote ne sme biti premehak. Zaželeno je, da je čim lepše rumene barve (predvsem za uporabo v kozmetične namene). Če pa je dobavljeni vosek temnejše barve, to ni taka nevšečnost; glavno je, da je kvaliteten.

Dipl. ing. Bradač Jana

ČEBELARSKA DRUŠTVA IN DRUŽINE PROSLAVLJAJO V SVOJEM LOKALNEM OKVIRU JUBILEJNO JANŠEVO LETO

V tej številki objavljamo dvoje takih proslav

ČEBELARSKA PRIREDITEV V TUNJICAH PRI KAMNIKU

Zveza čebelarских društev Slovenije in Avstrijska zveza čebelarjev sta v počastitev spomina na Antona Janšo za 200-letnico njegove smrti proglasili leto 1973 za Janševo leto. V tem letu naj bi se na vseh čebelarških prireditvah spominjali udeleženci še posebej tega našega imenitnega rojaka, prvega učitelja čebelarstva na Dunaju in sploh na svetu.

Čebelarško društvo Kamnik-Domžale je priredilo 17. avgusta 1973 v Tunjicah lepo kulturno-zabavno prireditev. Tunjice so za-

res »dolga vas« severno in severozahodno od Kamnika. Hiše z gospodarskimi poslopji so namreč pozidane posamič po razklanem gričevnatem svetu. Vas je znana po ugodni legi za sadjarstvo. Na južnem robu tega raztresenega naselja stoji krasna baročna cerkev, ki jo je pozidal znani sodobnik Antona Janše, veliki čebelar in dobrotnik ljudstva Peter Pavel Glavar iz Komende.

Prireditelji so postavili na prostoru, kjer je bila prireditev, visok mlaj s slovensko zastavo. Po tem mlaju so se lahko orientirali

Zastopnik obč. skupščine Kamnik pozdravlja udeležence

Foto: F. Svetelj

udeleženci iz oddaljenih krajev, katerim Tujnice niso dovolj poznane. Ob napovedanem času se je zbralo lepo število udeležencev, med njimi tudi več v narodnih nošah.

Nekoliko pred 14. uro je otvoril predsednik društva Justin Slanovec prireditve. Pozdravil je številne čebelarje, njihove zastopnike, ter predstavnika občine in Občinske konference SZDL. Nato se je na splošno zahvalil številnim darovalcem zlatih in srebrnih žebļjev za društveni prapor. Za njim je govoril predsednik Zveze čebelarških društev Slovenije o Antonu Janši in o pomenu prapora za društveno organizacijo in njeno članstvo. Sledilo je razvitje društvenega prapora. Med razvijanjem prapora je pel domači moški pevski zbor državno himno. Nato je zastopnik podjetja Medex pripel na prapor trak trgovskega podjetja. V kratkem nagovoru je poudaril pomen dobrega sodelovanja med podjetjem in čebelarstvo organizacijo oz. čebelarji. Potem je pozdravil prireditelje in udeležence še zastopnik predsednika občine Kamnik. Pohvalil je de-

lavnost upravnega odbora in članov društva. Nato se je zahvalil predsednik čebelarškega društva posebej vsakemu darovalcu srebrnih oziroma zlatih žebļjev. Vsak darovalec je prejel lep narodni šopek in članski znak Zveze čebelarških društev Slovenije. V posebno počastitev spomina na Antona Janšo je sledila podelitev odlikovanj Antona Janše II. in III. stopnje. Z redom A. Janše II. stopnje je odlikoval predsednik ZČDS prejšnjega predsednika Društva Kamnik-Domžale Janka Janežiča. Zahvalil se mu je za njegovo uspešno delo, zlasti pa za prizadevno zbiranje sredstev za Čebelarški izobraževalni center. Nato je podelil še predsednik društva večjemu številu članov red Antona Janše III. stopnje. Sledile so še recitacije pionirjev osnovne šole. S tem je bil zaključen kulturni del prireditve.

Potem se je razvila prosta zabava s srečolovom in plesom, ki se je zavlekla tja do 22. ure. Čebelarji so našli pri tem veliko priložnost za vedno zanimive čebelarške razgovore z bližnjimi in oddaljenimi čebelarji.

Vsa prireditve je imela sicer videz skromnosti, zraven pa sproščenosti in pri srčnosti ter je tako v moralnem kakor tudi v gnotnem pogledu zelo uspela. O materialnem uspehu bodo lahko brali čebelarji tudi v strokovnem glasilu v evidenci prispevkov za sklad za gradnjo Čebelarškega izobraževalnega centra. Zahvala za lep uspeh prireditve gre predvsem prizadevnim članom prireditvenega odbora, ki so ga sestavljali v glavnem člani UO z agilnim predsednikom na čelu.

Zelimo, da bi delavno Čebelarstvo društvo Kamnik-Domžale dobilo še mnogo posnemalcev.

Valentin Benedičič

POD ZELENIH POHORJEM JE ZA SVOJO 15-LETNICO OBSTOJA RAZVILA PRAPOR ČEBELARSKA DRUŽINA MARIBOR-TABOR

Petnajst let obstoja in dela neke naše osnovne organizacije je v okviru 100-letnice organizacije slovenskih čebelarjev kratka doba. Če pa ima ta organizacija za seboj vsebinsko in organizacijsko bogato dejavnost, potem je prav, če taka osnovna organizacija sooči svoje napore in dosežke, ter na osnovi tega načrtuje svoje delo za novo obdobje. Družina Maribor-Tabor pa je med tistimi našimi osnovnimi organizacijami, ki se lahko ponaša s petnajstletnim delom, kar je pokazalo njeno slanje v nedeljo 17. junija v Razvanju.

Sončno nedeljsko popoldne ni privabilo samo domačinov, ampak tudi čebelarje in

prijatelje čebelarstva iz bližnje okolice na lepo urejeno dvorišče doma družbenih organizacij v Razvanju. Kdo izmed njih ne bi prisluhnil, ko je predsednik čebelarške družine Jože Hribar orisal v svojem uvodnem govoru zgodovino dela in razvoja čebelarške družine. Ni šlo brez težav, je pa entuziazem tamkajšnjih čebelarjev kot so Jože Hribar, Lazo Wolfgruber, Ivan Leskovec, Tobias Baumgartner in drugi premagoval ovire, ki so se včasih zdele že kar nepremagljive. Že leto po ustanovitvi so s prostovoljnimi delom postavili lasten improviziran čebelnjak in nabavili lastne družine, ki sedaj dajejo določen vir dohodkov družini. Družina je ze-

lo hitro napredovala tako glede števila članstva, kakor tudi glede panjev, saj je naraslo članstvo v 15 letih od 25 na 54, čebelne družine pa od 245 na 900. Na tak razvoj in uspeh je družina res lahko ponosna

Prav je, da se ob takih srečanjih čebelarjev in drugega občinstva poudarja in opozarja na zapostavljanje te tako pomembne panoge kmetijstva in to prav sedaj, ko se kmetijstvu pripisuje vedno večji pomen, kakor je v svojem poročilu poudaril predsednik J. Hribar.

Seveda pa proslava petnajstletnice delovanja ni mogla mimo 200-letnice smrti A. Janše. Zato je tekla beseda tudi o življenju, delu in zaslugah tega velikega sinu našega naroda, ki je zaoral nove brazde evropskemu čebelarstvu. Čebelarški preporoditelji na Štajerskem, kot so bili predvsem Jan Jurančič iz Sv. Andraža, Janez Goličnik v Savinjski dolini in drugi, so na podlagi njegovih izkušenj in zanj sejali med štajerskimi čebelarji novo seme čebeloreje, iz katerega je vzklilo sodobno čebelarjenje, je v svojem referatu poudaril društveni predsednik.

Predstavnik ZČDS razvija prapor

društvo Maribor France Koritnik, član družine Ivo Goisneker in lastni trak predsednik Jože Hribar, je prapor zaplapolal v rokah zastavonoše.

Naj prapor zares pomeni enotnost in medsebojno tovarištvo tamkajšnjih čebelarjev, ki se bodo okoli njega zbirali v veselih in tudi žalostnih trenutkih, kakor je zaželel predstavnik ZČDS.

Kakor se spodobi za tako priložnost, so dobili tamkajšnji zaslužni čebelarji odlikovanja, priznanja in plakete. Red Antona Janše II. stopnje je prejel Lazo Wolfgruber; 10 čebelarjev je prejelo red A. Janše III. stopnje; priznanja je prejelo 5 čebelarjev; plaketo A. Janše sta dobili za 15-letno sodelovanje čebelarški družini P. Močnika Studenci — Pekre in Hoče.

Svojski ton je dajala proslavi tamkajšnja šolska mladina, ki je nastopila pod vodstvom svojega ravnatelja. Kakor neutrudne čebelice se je vrstila mladina na odru z recitacijami, deklamacijami, dvogovori in pevskimi točkami. S svojo mladostno razigranostjo je dala mladina proslavi tisto vedrino, ki jo prepogosto pogrešamo.

Ubrani akordi ansambla »Dravski potepuhi« so po svečanem delu proslave pripomogli, da se je razvilo prav veselično razpoloženje v pozni večer.

J. H.

Predsednik J. Hribar govori navzočim o A. Janši

Da pa bi slavje dobilo še učinkovitejše obeležje letošnjega jubilejnega leta, je družina razvila svoj prapor, ki po svoji obliki simbolizira vključitev tamkajšnjih čebelarjev v mednarodno čebelarstvo organizacijo — Apimondio. Po krajših uvodnih besedah je predstavnik ZČDS, urednik M. Mencej, razvil prapor in kot prvi pripel trak ZČDS, ter prapor izročil predsedniku J. Hribarju s pozivom, naj bi ga njihov zastavonoša ponosno nosil med prapori na veliki proslavi 26. avgusta na Breznici. Ko pa so za tem pripeli trakove še predstavniki SZDL občine Maribor tov. Zemljčič, za KS »Maks Durjava« Maribor tov. Srečko Burovnik, za čebelarstvo

V SPOMIN JOŽETU BABNIKU IZ DRAVELJ

Dne 2. junija 1973 smo pokopali na pokopališču v Dravljah zvestega člana čebelarke organizacije, naprednega čebelarja Jožeta Babnika. Na zadnji poti so ga spremlili številni čebelarji iz Ljubljane in okolice. Velika udeležba pri pogrebu je pokazala, kako priljubljen je bil pokojni Jože. V imenu slovenskih čebelarjev se je poslovil od njega pri grobu predsednik Zveze čebelarskih društev Slovenije. Zahvalil se mu je za njegovo čebelarsko prizadevnost in še posebej za izkazano pomoč pri gradnji čebelarskega izobraževalnega centra na Brdu pri Lukovici.

Naša dolžnost je, da vsaj ob smrti pove-
mo nekoliko več o tem sicer skromnem, za napredek vnetemu čebelarju, podporniku našega izobraževalnega centra v gradnji ter vseskozi trdnemu članu naše čebelarske organizacije. Bil je vedno dobrovoljen in vedrega obraza, pravi lik čebelarske dobričine.

Rodil se je kot šesti otrok številne kmečke Smodinove družine v Zgornji Šiški. Vsa družina je štela 10 otrok, sedem bratov in tri sestre. Vsi z Jožetom vred so odraščali v trdem delu, v praksi so uporabljali novosti na področju kmetijstva in še posebej čebelarstva. Vsi bratje so postali tudi čebelarji in to napredni čebelarji s po 50 in več panji čebel. To je pač velika redkost, ki se težko najde tudi pri večjih narodih. Na sliki razvrščeni od leve proti desni po starosti stojijo Jaka, Francelj, Janez, Tine, Jože, Tone in Lojze. Živi samo še Tone. Taka čebelarska družina je zares nekaj izrednega in je zato na mestu, da jo predstavimo tudi v glasilu našim čebelarjem.

Pokojni Jože je torej odraščal v pristni in napredni kmečki družini. Kakor vsem bratom, so se tudi njemu že v zgodnji mladosti priljubile čebele, ki so bile pri hiši. V času, ko je odraščal, je bilo na naših kmetijah pretežno še ročno in zelo utrudljivo delo, ki je zahtevalo veliko trdne volje, premagovanja in tudi znanja, da je bilo uspešno. V takih pogojih se je oblikoval v njem trden in močan značaj. Pri kmečkem delu se je zelo navezal na zemljo in na življenje v naravi. Pri številni družini pa mu ni bilo dano, da bi ostal doma na kmetiji. Zaposlil se je pri pošti. Vleklo pa ga je še vedno nazaj. Življenje je pozneje tako nanoslo, da se je priženil na manjšo kmetijo v Dravljah. Zapustil je

službo pri pošti in se ves posvetil ureditvi posestva. Uredil si je zgledno kmetijo, ki mu je glede na velikost dopuščala, da je posvetil več časa čebelarstvu. Tako je postal kmalu napreden in uspešen čebelar. Čebelaril je s po 60 do 80 panji. Kako prijetno je bilo pogovarjati se z njim ob priložnostnih čebelarskih srečanjih. Svojega znanja in bogate čebelarske prakse ni prikrival temveč širokosrčno razdajal in to na tak preprost in razumljiv način, da je nujno dobival posnemalce. V takih razgovorih je pozabil celo na to, da mu primanjkuje časa, saj se mu je sicer vedno nekam mudilo. In ko smo začeli resno razpravljati o gradnji izobraževalnega centra, je bil med prvimi, ki je tudi z denarjem izdatno podprl to akcijo. Dobro je namreč vedel, kaj pomeni znanje in to še posebej v tako specifični stroki kakor je čebelarstvo.

Ko so ga zapuščale moči, je še vedno mislil na čebele, kam naj bi jih peljal na akacijevo pašo, pa tudi gradnjo izobraževalnega centra je imel v mislih. Ni pozabil nanj.

Dočakal je visoko starost 85 let. Za njim je bilo veliko plodnega dela, na katerega je lahko gledal nazaj mirno in s ponosom. Ljubljanska čebelarska družina ga je imeno-

vala za častnega člana in ga je odlikovala s redom A. Janše tretje stopnje.

Zdaj ga ni več med nami. Vrnil se je nazaj v zemljo, s katero je bil vse življenje tako tesno povezan, ki jo je z ljubeznijo

obdeloval in mu je vračala za njegov trud. V knjigi za izobraževalni center zaslužnih ljudi bo zapisano njegovo ime z velikimi črkami, pri čebelarjih pa bo ostal še dolgo v spominu kot razgledan pristni kmečki čebelar.

Sedem bratov-čebelarjev v družbi z Avgustom Bukovcem (skrajno levo)

FRANC ŠTERN

V zimskem času je iztrgala smrt iz naše sredine dobrega in skrbnega čebelarja Franca Šterna.

Rodil se je 1. 8. 1900 v Mežici Na Platu, p. d. pri Oberu. Najprej je začel čebelariti s čmrliji. Ko je bil star 12 let, mu je oče dal prvi panj čebel. S težavo in trudom se je prebijal skozi življenje. Bil je priden in skrben mož. Še v stari Jugoslaviji je kupil posestvo na Jamnici pri Prevaljah. Tam je skrbno gojil in čebelaril. Skoro vsako leto je vozil svoje čebele na pašo. Najprej na smreko, potem na ajdo. Imel je kar dober uspeh.

Dosti je preстал v svojem življenju. Bil je v ujetništvu v Nemčiji. Ko je prišel domov, je sodeloval s partizani, ki so se vedno zadrževali pri njem. Po vojni leta 1948 se je preselil z vso družino v Kočevje. Tam je delal na državnem posestvu, čebele pa so ostale doma. Sreča je bila, da je imel dobrega gospodarskega pomočnika Gustelna. Ta je doma pazil ter urejal njegove čebele. Ko se je vrnil domov, so bile čebele v redu. Zmeraj se je rad šalil in bil dobre

volje in tudi svojo harmoniko je rad raztegnil. Zadnje čase je vedno bolj bolehal in le s težavo je opravljal svoje čebele. Jeseňi jih je še dobro zazimil.

Poslej bo varuh njegovih čebel njegov sin. Upajmo, da bo tudi on tako dober čebelar, kot je bil oče.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu!

Čebelarstva družina Prevalje

IGNAC SEVER

Dne 4. 1. 1973 smo se za vedno poslovili od najstarejšega člana naše organizacije Ignaca Severja. Rodil se je 25. 1. 1891 v Vodrancih. Njegova življenjska pot je bila trda. Izučil se je čevljarске obrti, nato je moral v prvo svetovno vojno. Ko se je vrnil iz italijanskega ujetništva, je šel v orožniško šolo. Po končani šoli je bil dodeljen v Bosno, kjer ga je zatekla druga svetovna vojna. Vsa štiri leta

je preživiljal težke čase. Pri letalskih napadnih je izgubil ženo in otroka. Leta 1945 se je vrnil kot upokojenec v domači kraj.

Vključil se je skoraj v vse organizacije, ki so na našem območju, in v njih vsestransko pomagal. Tako je tudi našemu društvu dal leta 1955 spodbudo in nasvete, ko se je znašlo pred likvidacijo. Zato smo z njegovimi izkušnjami in nasveti ter s pomočjo zavednih članov in Zveze prebrodili vse težave in tako ostali čvrsta in edina čebelarstva organizacija na našem območju.

Čebelarstvo društvo je z njim izgubilo dobrega prijatelja. Želimo mu miren počitek v domači zemlji. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Čebelarstvo društvo
Središče ob Dravi

FRANCE KASTELIC

Dne 14. 11. 1972 smo se ljubljanski čebelarji poslovili od našega dragega Franceta Kastelica.

Rojen je bil 21. 11. 1920. Čebelariti je začel že z 12. letom in bil zvest svojim čebelam do prerane smrti. Bil je 46 let na-

ročnik Slovenskega čebelarja. Z vso čebelarstvo ljubeznijo in temeljitim znanjem se je udeleževal v naši čebelarstvu organizaciji. Vzgojil je mnogo mladih čebelarjev in svojim znancem in mladini podarjal roje.

Na pašah v južnih krajih Jugoslavije, kamor je vsako leto prepeljal svoje čebele, je rade volje pomagal in brezplačno pazil na čebele svojih soprevaževalcev. Pri tem ni nikdar gledal na svoje koristi, pač pa iz svojih sredstev poravnava marsikatero nesporazume z lastniki pasišč.

Njegova objektivna poročila Zvezi čebelarstva društev o pašnih razmerah so mnogim prevaževalcem koristila ali jih obvarovala škode. Panje je izdeloval sam, mnogim čebelarjem pa stare panje popravljaval brezplačno.

France Kastelic je bil med redkimi, ki je nesebično gojil prijateljske zveze med čebelarji. Zato se ga bomo vsi njegovi prijatelji spominjali kot izrednega, plemenitega moža poštenjaka.

Njegove čebele bosta kot zvesta člana naše čebelarstva organizacije sedaj gojila njegov sin ing. Janez in zet ing. Černič.

Kako priljubljen in spoštovan je bil naš France, je pokazal njegov veličasten pogreb.

Ljubljanska čebelarstva družina
A. V.

IZDELUJEM PRAŠILČKE

na 5 satov s pitalnikom in okvire. Drago Kos, 61000 Ljubljana, Titova 201, na dvorišču — samo popoldan.

PRODAM

čebeljak-vikend z 18 naseljenimi AŽ panji v Šempetru pri Novi Gorici. Jože Brezan, Ljubljana, Titova 41.

KUPIM

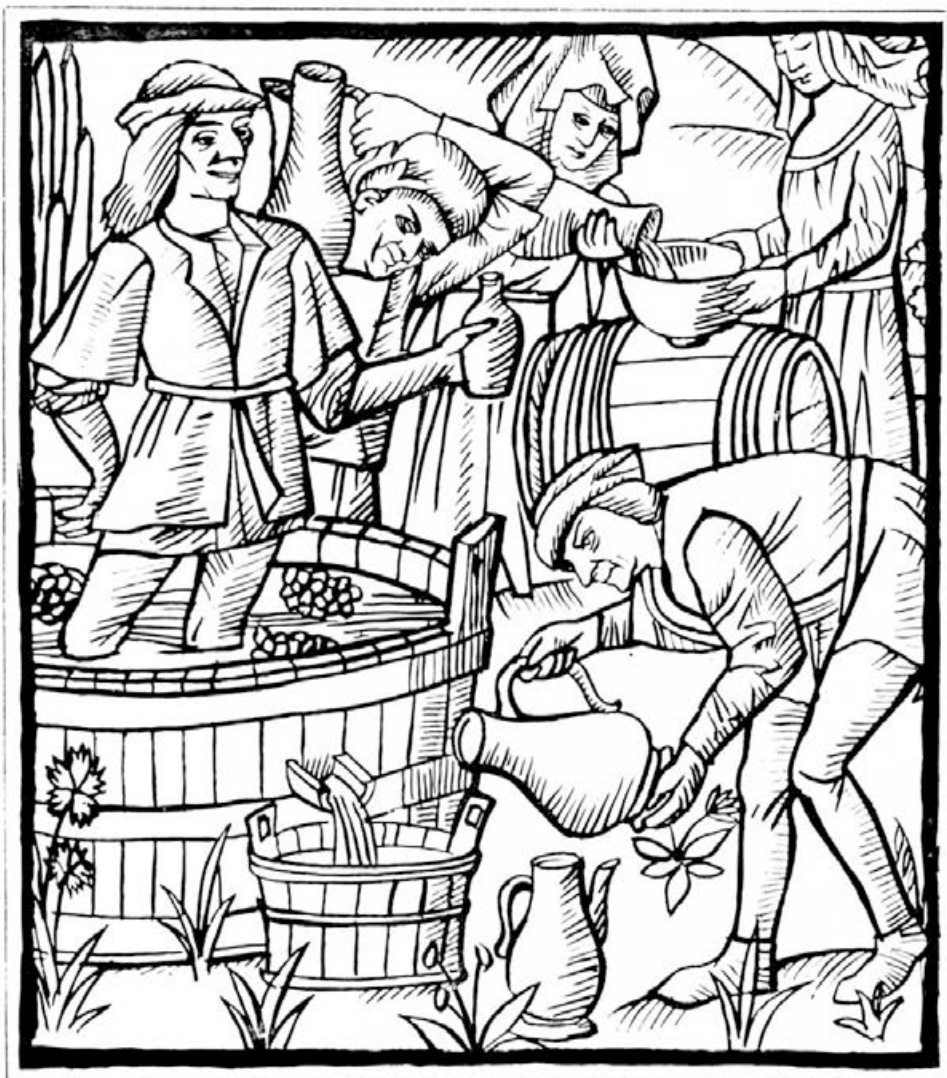
čebelarstvo notranjo tehtnico in starejše letnike Slovenskega čebelarja do vključno letnika 1948; dobro ohranjene. Evgen Cestnik, 68343 Dragatuš.

ZAMENJAM

tri podložke za naseljene AŽ panje. Milenko Mošič, Videm n. h. 61262 Dol pri Ljubljani.

PRODAM

30 naseljenih AŽ panjev na 9 satov po dogovoru. Ivan Sedlar, Jerebova 20, 68000 Novo mesto, tel. 22-560.

PROIZVODNJA ALKOHOLNIH IN
BREZALKOHOLNIH PIJAČ, KMETIJSTVO,
TRGOVINA, IZVOZ — UVOZ TER
GOSTINSTVO

THOMY

Kolinska

POMEN ČEBELJIH PRIDELKOV ZA VAŠE POČUTJE IN ZDRAVJE

KAJ MORAM VEDETI

- o medu v prehrani in zdravstvu
- o pomenu medu v gospodinjstvu in družbeni prehrani
- o cvetličnem prahu ali pelodu
- o matičnem mlečku
- o preparatih iz propolisa
- o čebeljem strupu kot zdravilu

MED, NAŠA HRANA IN ZDRAVILO

DIPL. INŽ. ANA MARIJA SEDEJ

Med pridelujejo čebele iz nektarja ali medicine, ki jo prinašajo s cvetja v panj. Čebele predelajo nektar v sladko, prijetno dišečo žitko tekočino, aromatičnega okusa, primerno za človeško prebavo. Nektar je zelo voden in bi se kmalu pokvaril, čebele pa ga v svojih medenih želodčkih primerno predelajo. Odvzamejo mu odvečno vodo ter premešajo izločke posebnih žlez, ki spreminjajo trsni sladkor v grozdnega in sadnega. Tako predelano medicino, ki je zgoščena ter z značilnim okusom in vonjem odlagajo v celice. Tu med še naprej dozoreva in ko se dovolj zgosti, ga čebele pokrijejo s tankimi pokrovčki. Med je kot hrana, zdravilo in lepoto poznan že zelo dolgo, saj so pisali o njem že Egipčani pred štiri tisoč leti. Poznan je bil tudi pri starih Indih, Kitajcih, Hindih in Perzijcih. Izraelci in

Arabci so cenili naravni ali prekuhani med. Iz njega so delali različne pijače in ga uporabljali kot zdravilo proti različnim boleznim. Grki so bili prepričani, da podaljšuje življenje in so ga zelo radi mešali z vinom. Njihovi zdravniki so ga cenili kot splošno zdravilo. Stari Germani so ga uporabljali kot zdravilo, pijačo in prehrano. Prav tako tudi stari Slovani. Poznana je tudi staroslovanska medena pijača — medica. Predniki današnjih Slovencev so med cenili kot sladilo za vsakdanjo hrano in kot vsesplošno zdravilo. Z njim so mazali rane in čire. Njegove kemične sestavine še niso poznali, vendar so iz izkušenj vedeli, da je med zdravilen. Danes vemo, da je med važno hranilo, znano ljudsko zdravilo in nenadomestljiva otroška hrana.

Cvet nudi neizčrpne naravne vire dobrin, ki jim čebele dodajo v svojem »živem laboratoriju« neprecenljive prehrabene in zdravilne tvarine

VRSTE MEDU

Poznanih je več desetih vrst medu, ki se med seboj ločijo po različnih karakteristikah. Med ločimo po izvoru, po regionalnosti in po tehnoloških karakteristikah. Po izvoru ločimo med iz nektarja, ki ga izloča cvetje iz svojih nektarskih žlez. Poleg tega nabirajo tudi sladke sokove, ki se pojavljajo občasno na listih rastlin. Te sokove izločajo različne ušice ter kaparji, to pa imenujemo mana. Vrste medu, pridelanih iz nektarja, so dobile imena po rastlinah, na katerih nabirajo čebele medicino, in sicer: akacijevец, žajbljavec, lipavec, hojevec, smrekavec, ajdovec, kostanjevec, češnjevек, sončnica itd. Po regionalnosti razlikujemo vrste medu iz različnih predelov, npr. daljnevzhodni, ruski itd.

Tehnološko ločimo med po načinu pridobivanja: v med v satju in centrifugirani med. Med v satju se nahaja v celicah, pokrit z voščenim pokrovčkom in prihaja do potrošnika v naravni obliki, zrel in v idealnem čistem stanju (bakteriološko sterilen). Centrifugirani med dobimo s pomočjo centrifugiranja in se daje potrošniku polnjen v embalaži. Po barvi, vonju in okusu razlikujemo svetel, srednje svetel in temen med, po vonju zelo nežen in prijeten ter po okusu sladko in žitko tekočino.

Na našem tržišču najpogosteje zasledimo **cvetlični med**, za katerega je značilno, da ga naberejo čebele samo na eni vrsti cvetic ali na različnih cvetovih in je zato tudi njegova sestava različna. Ima značilen okus, barvo in vonj. Navadno je našemu cvetličnemu medu primešan smrekovec, kar mu daje še večjo vrednost. **Akacijevец** je zelo tekoč, nežno rumene barve in nerad kristalizira, je skoraj brez vonja in zelo milega okusa. Prav zaradi tega je priporočljiv tistim, ki ne prenesejo močnejših medov. **Žajbljavec** je med kadulje ali žajblja. Poznan je kot naš najboljši med. V večjih količinah ga pridelajo v Istri,

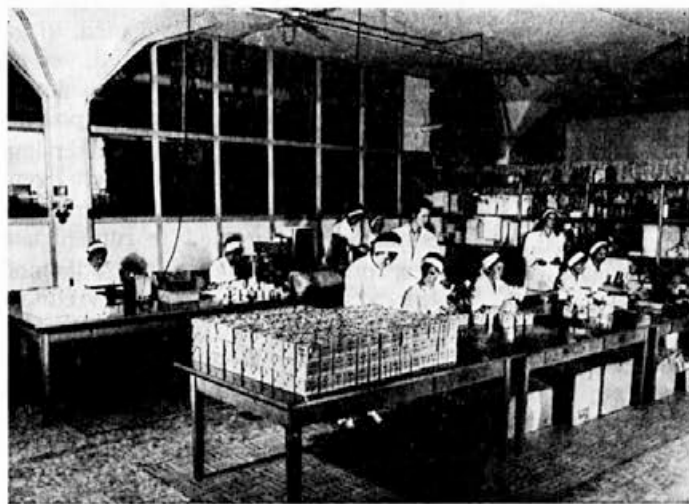
Dalmaciji, na Hrvaškem in v Primorju. Žajbljavec je zlatorumen do živo rumen (strjen), močno diši in nerad kristalizira. Po okusu je rahlo grenak, vendar mil. Pri ljudeh velja prepričanje, da je najbolj zdravilen med, posebno še proti prehladu in pri boleznih dihalnih organov ter za pomiritev živcev. **Lipovec** je prijetno dišeč po lipovem cvetju, je tekoč, rumene barve z zelenkastim opalnim odsevom. Tudi lipovec je pri ljudeh zelo cenjen, saj je najbolj baktericiden, kar so ugotovili tudi bolgarski znanstveniki. **Kostanjevec** je temno rumeno zelen do rjave barve v strjeni obliki. Po okusu je rahlo grenak in rahlo diši po pelinu. Ljudje ga zaradi grenkega okusa odklanjajo, vendar grenak okus izvira od zrn cvetnega prahu, kar pa medu še poveča zdravilnost. Zato je posebno priporočljiv pri želodčnih boleznih in boleznih prebavil. **Hojevec** je temno rjavozelen, gost in sivorjav, kadar kristalizira. Okusa je milega in prijetnega ter skoraj brez vonja. Vsebuje mnogo mineralnih snovi in je zelo priporočljiv v ljudskem zdravstvu. **Ajdovec** je temno rdečkastorjav do svetlo rjav v strjenem stanju. Pogosto kristalizira v debele kristale. Po okusu je kiselkast, ostrega okusa, draži sluznico ter močno diši po cvetovih ajde. Znan je kot najboljši med za medeno pecivo. **Manovec** je zelo redek in edini listni med, ki ga pri nas pridelamo v Beli krajini, več pa na Hrvaškem v hrastovih gozdovih. Nima izrazitega okusa in vonja, po barvi je temno rjav do črne barve ter lep-ljiv. Podoben je hojevemu medu, vendar je svetlejši. Bogat je z mineralnimi snovmi. **Sončničen** med je rumenkaste barve, prijetnega okusa in sodi med boljše vrste medu. Posebno vrednost mu daje prisotnost flavonoidnih snovi, ki smo jih ugotovili pred kratkim na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo v Ljubljani. Flavonoidne snovi povečajo medu njegovo farmakološko vrednost.

Kemične in prehrabne lastnosti medu

Med sestoji iz 70 pomembnih snovi, ki so važne predvsem za človeški organizem. Po sestavi je zmes sladkorjev, beljakovin, organskih kislin, fermentov, vitaminov, mineralnih ter aromatičnih in baktericidnih snovi. Med vsebuje v glavnem tri vrste sladkorjev, in sicer: grozdni (glukoza), sadni (fruktoza) in trsni ali pesni (saharoz), ki pa se nahaja v manjših količinah. V povprečju vsebuje med 40 % sadnega, 34 % grozdnega in 1—4 % trsnega sladkorja. Razmerje teh treh sladkorjev v medu je odvisno od učinkovitosti fermenta invertaze, ki se nahaja v medu. Invertaza v medu spreminja trsni sladkor v ustrezno mešanico grozdnega in sadnega sladkorja, pogosto v razmerju 1 : 1. Presnova grozdnega v sadni sladkor poteka v organizmu do tvorbe ogljikovega dioksida in vode, pri čemer se sprosti precejšnja količina energije. Glukoza in fruktoza sta neposredno presnovljivi, kar pomeni, da se iz črevesne sluznice neposredno resorbirata v kri, ne da bi medtem prišlo do sprememb, medtem ko se trsni in mlečni sladkor predhodno razcepita v svoje sestavne dele. Prebava drugih sladkorjev je veliko bolj počasna, kar pomeni, da je presnova medu lažja. T. Quigley je objavil, da umre v Franciji zaradi prekomernega uživanja saharoze letno 75 tisoč otrok. Saharozna draži želodčno sluznico, moti prebavo beljakovin, omogoča prodor bakterij v organizem, povzroča motnje v želodčnem in črevesnem presnavljanju. Obremenjuje trebušno slinavko in povzroča nastanek ledvičnih kamnov.

Zato ima med neprecenljivo vrednost v prehrani slabotnih dojenčkov, kar so znanstveniki ugotovili na številnih svetovnih klinikah. Ugotovili so, da so dojenčki, hranjeni z mlekom, oslajenim z medom, pridobili več kot tretjino na teži v primerjavi z dojenčki, hranjenimi z mlekom, oslajenim s sladkorjem. Ugotovili so, da je med nepogrešljiv tudi v vrhunskem športu, poveča zmogljivost, včasih celo za 48 %. Mišičje vzdrži večji in daljši napor po uživanju medu prav zaradi glikogenskih rezerv v jetrih. Glikogen se dela v jetrih iz grozdnega in sadnega sladkorja, ki ju je v medu veliko. Iz pristnega medu se dela 68 % glikogena. Kot hrana je torej med izredno lahko prebavljiva snov, ki telesu omogoči hiter pridobitek energije. V tem je prednost medu pred drugimi živili, ki imajo sicer enako kalorično vrednost. Predvsem je priporočljiv starejšim ljudem, ki naj bi namesto saharoze uporabljali čim več medu.

Druge snovi, ki jih med vsebuje, so: okoli 17,5 % vode, 77 % sladkorjev in 5,3 % drugih snovi, med katerimi so aromatične snovi, beljakovinske substance, barvne substance ter vitamini in mineralne snovi. Najnovejše analize, izdelane na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo (odsek za farmacijo) v Ljubljani pod mentorstvom doc. dr. prof. ph. F. Kozjeka, so pokazale, da vsebuje med rese in sončnice rastlinska barvila — flavonoidne substance, ki imajo pomembne farmakološke vplive na človeški organizem. Flavonoidna snov rutin pospešuje rast kosti in razvoj zobovja, tako da pri pomanjkanju Ca zboljšuje retenzijo ionskega Ca. Druga sestavina — citrin — ugodno vpliva pri revmatičnih obolenjih, artropatiji in proti kroničnemu poliartritisu

V laboratoriju preizkušajo, ugotavljajo in pripravljajo čebelje proizvode za množično uporabo

ter proti utrujenosti. Razvidno je, da imamo flavonoidne substance, ki so bile do sedaj odkrite v medu rese in sončnice, v zdravilstvu precejšen pomen. Med se je obnesel kot poživilo pri utrujenosti in zasplosti, pri alkoholnem mačku ter napornemu delu, v vročini pri dolgih in napornih vožnjah in napornih vzponih v planinah. Pripravimo ga lahko kot pijačo v različnih oblikah in kombinacijah ter si na ta način ustvarimo v jetrih dovolj veliko količino glikogena, potrebnega za premagovanje naporov.

Med kot zdravilo in sredstvo za odpravo starostnih pojavov

Že pred 4000 leti so ljudje uporabljali med kot vsestransko zdravilo proti vsem mogočim boleznim in ranam. Vendar pa je zdravilo le v primeru, da ga pravilno uporabljamo, kajti vsak med ni za vsako bole-

zen, niti za vsakogar. Sodobna medicina je že dokazala, da je med dobro zdravilo proti raznim boleznim in ranam in sredstvo za podaljševanje življenja. Številni klinični poskusi po svetu so ugotovili, da je med naravno sredstvo za umirjanje živcev (če nas muči nespečnost), zdravilen je pri vnetjih sluznice v ustih in ustni votlini ter pri kašlju. Med je sredstvo, ki človeka okrepi po prestani bolezni, zdravilo za bolne oči, zdravilo pri želodčnih, pljučnih, črevesnih obolenjih in pri obolenjih mehurja, ledvic ter žolča, pri opeklinah, zaprtju, zasluzenju, oslovskega kašlju, ter srbečici. Je dobro mazilo za rane ter sredstvo za odpravo starostnih pojavov. Med je učinkovit, če ga uporabljamo skupaj z ustrežajočim medom in matičnim mlečkom ter posebnim cvetnim prahom. Te sestavine morajo biti v stalnem sorazmerju, da zadostijo potrebam organizma in omogočijo normalno presnovo.

POMEN MEDU V GOSPODINJSTVU IN OBRATIH DRUŽBENE PREHRANE

MARTIN MENCEJ

Naš človek ve, da ima med določene hranilne in zdravilne vrednosti, vendar pa to le površno in nejasno; malo ve o tem, kdaj in kako ga je treba jemati: zjutraj ali zvečer, raztopljenega v topli ali hladni vodi in podobno. Res je, da so občasno dajali svoje laskave izjave o prehrabni in zdravilni vrednosti medu naši vidni zdravstveni strokovnjaki, in sicer navadno tedaj, ko je o tem izšla kakšna domača publikacija. Kako vse drugače pa delajo v tujini, ki redno izdajajo ustrezno literaturo, namenjeno porabniku. Pri nas se zadovoljimo s knjižicami, ki izidejo le na desetletja. Dobre in poljudno pisane brošure, ki so jih napisali naši znani čebelarji in drugi strokovnjaki o hranilni vrednosti in porabi medu, so izšle v letih 1932, 1958 in 1966 in še to v omejeni nakladi. Tako smo zelo skromni glede pisanih virov, ki bi nenehno vzpodbujali in opozarjali našega potrošnika, predvsem pa naše gospodinje, na hranilno in zdravilno vrednost ter upo-

rabo medu v vsakdanji prehrani. In vendar je znanost o tem že dovolj jasno spregovorila.

Svetovno znani zdravnik in strokovnjak za čebelje pridelke v medicini dr. Naum P. Jorjiš, avtor cele vrste poljudno pisanih knjig o prehrabni in zdravilni vrednosti medu, ki so prevedene na 30 jezikov, predvsem še knjiga »Čebele — krilati farmacevti«, pravi med drugim:

» S polno pravico lahko rečem, da je med edinstven naravni pridelek, ki je največji prijatelj človekovega zdravja, posebno še želodca, srca, jeter, ledvic in možgan. To je izredno dietično sredstvo, pripravljeno iz zdravilnega rastlinstva, kateremu so čebele dodale v svojem »živem laboratoriju« še razne fermente, organske kisline, hormone, snovi, vitamine, antibiotične in druge lastnosti.

Tisti, ki redno uporabljajo med v prehrani, usposablja svoj organizem, da se ta upira različnim boleznim. V medu je npr. odkrit acetilholin, znano pa je, da acetilholin širi koronarne žile, ki hranijo srce in se na ta način preprečuje nevarno obolenje — stenokardija, kar je začetek angine pekto-

ris. Prav tako velja za jetra, za katera vemo, da niso samo centralni laboratorij za organizem, ampak tudi filter za uničevanje mikrobov in zadrževanje različnih strupov; med pa večkratno zviša sposobnost uničevanja mikrobov in onesposabljanja strupov.

Na kliniki za notranje bolezni v Kijevu sem preučeval na bolnih in zdravih ljudeh učinek medu na želodec in prebavni trakt. Ugotovil sem, da je med pri zdravljenju bolnikov, ki so imeli rano na želodcu ali na dvanajsterniku, dragoceno dietično sredstvo. Opazil sem, da z uporabo medu pri zdravljenju takih boleznih prenehajo bolečine, zgaga in odpor do jedi, pomembno pa je povečana vsebina hemoglobina v krvi in zboljšano razpoloženje bolnika. Hkrati pa sem opazil, da med slabo deluje kot zdravilo, če ga bolniki uživajo s kruhom ali z različnimi mažami. V zdravstvene namene je treba med obvezno raztopiti v čisti prekuhani vodi, ker vsebuje na desetine različnih snovi, ki jih želodec hitreje in lažje izloči neposredno v kri. Prav tako sem ugotovil, da je važen tudi čas, kdaj se med uživa. Če ima bolnik gastritis z visoko količino kisline, potem mora jemati med eno in pol do dve uri pred jedjo, da na ta na-

čin preprečuje izločanje želodčnega soka. In nasprotno, če je premalo kisline, potem je treba jemati med neposredno pred jedjo, da na ta način med stimulira izločanje želodčnega soka.

Med je pokazal tudi odlično lastnost za reguliranje prebave. Pri tem pa je važno, da vemo, kako ga je treba uporabljati. Če smo npr. zaprti, potem jemljemo raztopljen med v hladni vodi, posebno zjutraj; v nasprotnem primeru pa moramo jemati med, ki je raztopljen v topli vodi.

Naši dolgoletni poskusi so pokazali, da je za človekovo zdravje najboljše zdravilo — pravilna prehrana. Med pa je najbolj dragocen naravni pridelek za reguliranje pravilne prehrane. Globoko sem prepričan, da bi mnogi pozabili na različne želodčne, živčne, srčne in druge bolezni, če bi bil vsak dan na njihovi jedilni mizi tudi med kot sestavni del prehrane. — Tako pravi zdravnik svetovnega slovesa.

Sedaj pa vzemimo v roke različne izdaje knjig za naše gospodinje in kuharice. Iz njih resda lahko zvejo mnogo o kulinarčni umetnosti, o kalorijah

TUDI VAŠEMU OTROKU JE MED NEOGIBNO POTREBEN!

Dandanes, ko so prevladale tablete in različne pilule, se človek vedno bolj vrača k dragocenemu naravnemu hranilu in zdravilu. Če je že v starodavnih časih slavni zdravnik in oče medicinske znanosti Hipokrat predpisal med bolnikom za zdravljenje najrazličnejših bolezni, kot npr. pri obolenju ledvic, jeter, dihal itn., pa pravi v novejšem času dr. Zaiss:

»Med kot sredstvo ljudskega zdravljenja nima nobenega drugega enakovrednega zdravilnega sredstva«.

Za uspešen razvoj otroka je pa med neobhodno potreben. In komu se ne bi nasmejalo srce ob pogledu takole razvitega otroka!

in različnih jedilnih pripravkih, žal pa skoraj nič o pomenu in uporabi medu v vsakdanji prehrani, ki povečuje možnost za zdravo in daljše življenje. V jedilnikih za različne mesece zastoni iščemo tudi med. Celo za različne sladice, potice in omake priporočajo samo industrijski sladkor. In vendar govorijo najnovejše izkušnje vse drugače.

Prav tedaj, ko je otrokov razvoj v najbujnejšem razvoju, potrebuje primerno prehrano, v kateri ne sme manjkati ustrezne količine medu, česar se naše mlade matere v večini ne zavedajo. Tudi za dojenčke priporočajo otroški zdravniki, med njima znana medicinska strokovnjaka dr. R. Chauvin in dr. W. Stapperr, med namesto sladkorja in to prav konkretno: tri žličke na steklenico mleka v prvem in drugem mesecu starosti, štiri žličke v tretjem mesecu, potem pa spet tri. Zaradi organskih kislin, ki jih imajo nekatere vrste medu in tudi eteričnih olj, imajo dojenčki dober apetit in prebavo. Varovanc, predvsem še tisti, ki je bolan in priklenjen na posteljo, rabi ustrezno prehrano. Takole je videti jedilnik, prirejen in preizkušen za štiriletnega bolnega otroka, ki ga priporočajo v Nemčiji v glasilu Lebenshilfe: Zajtrk — pušta mlečna kaša (zdrob ali ovseni kosmiči), osladdkana v glavnem le z medom, pred tem ali po tem koprčev ali janežev čaj, osladdkan z grozdnim sladkorjem (katerega je spet največ v medu); malica — nstrgano ali zmečkano sveže sadje naj bo vedno pomešano z jogurtom ali s skuto, sladdkano z medom, in potem šele drugo. Kakor vidimo, je vedno prisoten med.

In če bi poprašali naše mlade matere, koliko medu porabijo za svojega

otroka, bi zagotovo prišli do klavnih podatkov, če pomislimo, da pride pri nas letno okoli 200 g medu na prebivalca. Podatki bi bili še bolj porazni, če bi pogledali v obrate družbene prehrane. Kako pa je glede tega drugod? Takole poročajo npr. iz Moskve:

Tam so organizirali Svet za prehrano in higieno z nalogo, da v vsakdanjem življenju preskrbi delovnim ljudem zdravo in ekonomično prehrano, sestavljeno na podlagi najnovejših znanstvenih dognanj; se pravi, da je Svet dolžan organizirati takšno aktivnost, ki omogoča delavcem v gospodarskih organizacijah dnevno okusno in ne predrago hrano, ki pa bo dovolj bogata v pogledu sestavin, neobhodno potrebnih za zaščito organizma in zdravja, in bo hkrati omogočala večjo produktivnost pri delu. V ta Svet so vključeni, poleg določenega števila zdravnikov, vodilni ljudje prodajne baze, direktor velikega podjetja, ki pripravlja obroke za 20.000 tovarniških delavcev, in direktor uprave 300 rajonskih kuhinj. Svet je uspel, da so v eni največjih tovarn vpeljali uporabo medu. Sedaj tam jedo delavci razne kaše, pijejo čaj ali mleko, sladdkano z medom in ne več z industrijskim sladkorjem. Namesto tradicionalne vodke so začeli piti sok iz legendarnega plodu limonika, pomešanega z medom, ki stimulira delovno sposobnost, blagodejno vpliva na živčni sistem, osvežuje organizem in ugodno deluje na srce ter spodbuja njegovo aktivnost.

Zdaj pa prosijo tudi že druge tovarne za pomoč tega Sveta.

To ni neka posebna reklama za med, ampak le ugotavljanje dejstev o uporabi medu v gospodinjstvu in družbeni prehrani pri nas in v tujini. Dejstvo je, da med vse bolj sistematično in organizirano prehaja v ljudsko prehrano in čas je, da bi se tudi pri nas zamislili ob teh dejstvih vsi, predvsem pa gospodinje. Ne bi smeli biti glede uživanja medu med zadnjimi v Evropi.

CVETNI PRAH ALI PELOD

DIPL. INŽ. ANA MARIJA SEDEJ

Cvetni prah ali pelod je rastlinski proizvod z visoko hranilno vrednostjo, ki ga nabirajo številne žuželke, med njimi tudi čebele, za lastno prehrano in prehrano zaroda. Povprečna čebelna družina porabi za svoj obstoj 40 kg cvetnega prahu na leto. Ko so analizirali dušične snovi v mladih čebelah, so ugotovili naslednje: pet dni stare čebele, ki so dobivale cvetni prah, imajo 92 % več dušika v glavi, 76 % več v trebušnem predelu in 37 % več v prsnem predelu v primerjavi s pravkar izleglimi čebelami. To dokazuje, kako pomemben je cvetni prah pri doraščanju in izpopolnjevanju mladih organizmov.

Po načinu pridobivanja ločimo cvetni prah otresanec (neuporaben za prehrano), osmukanec, ki je delno fermentiran, in dokončno fermentirani izkopenec. Po izvoru ločimo cvetni prah sadnega drevja, kostanja, rese in repice, ki je prehrabno zelo dober. Cvetni prah grmovnic, regrata, topola in javorja je srednje dober. Nekoliko slabši je cvetni prah iglavcev in neuporaben je pelod nekaterih zlatič in cvetja rastlin, ki vsebujejo alkaloidne in glikozide.

Pelod ima zelo ugodno kemično sestavo, saj so v njem našli veliko prebavljivih beljakovin, maščob, ogljikovih hidratov, prostih amino-kislin, mineralnih snovi, antibiotikov, rastnih faktorjev in drugih hormone vsebujočih snovi, fermentov in vitaminov. Beljakovin vsebuje 7 do 10 %, ogljikovih hidratov 20 do 50 %, maščob 2 do 15 %, pepela 1 do 8 %, vode 7 do 13 %, ter 22 do 35 % različnih drugih snovi. Zelo pomembne so beljakovine cvetnega prahu, saj vsebuje med 20 amino-kislinami osem takih, ki jih človeški organizem ne more sam sintetizirati. Iz 100 gramov cvetnega prahu dobimo toliko aminokislin kot iz 1/2 kg telečine, oziroma od 20 do 25 g fermentiranega cvetnega prahu dnevno bi lahko človek živel, ne da bi trpel na pomanjkanju beljakovin. Cvetni prah vsebuje 2,71 do 14,14 % ali celo 20 % maščob. Maščobe so nenasičene rastlinske masti in olja, ki so vir energije, potrebne za delovno aktivnost in vzdrževanje lastnega organizma. Zrnca cvetnega

prahu vsebujejo maščobe, ki so sestavljene iz treh večnejših nenasičenih maščobnih kislin: linolne, linolenske in arašidne maščobne kisline ter snovi, ki so podobne maščobam (lecitin, mastna olja, holesterol in viscin).

Pomembna sestavina cvetnega prahu so ogljikovi hidrati, ki so sestavljeni iz polisaharidov do pentoz in glukozofosfatov. V pepelu so našli 20—40 % kalija, 1 do 12 % magnezija, 1 do 15 % kalcija, 1 do 12 % železa, 0,05 do 0,08 % bakra, 2 do 10 % silicija, 1 do 20 % fosforja, 1 % žvepla, 0,8 % klora in 1,49 % mangana. To dokazuje bogat vir mineralnih snovi, ki so za človeški organizem neobhodno potrebne. Cvetni prah je izredno bogat na vitaminih, saj vsebuje vse vitamine B skupine ter A, E, C, D, H vitamine ter rutin (P vitamin).

Fermenti, ki se nahajajo v cvetnem prahu, so isti kot v medu: diastaza, sukrijaza, inulinaza in koencim A. V tem pogledu je pelod podoben tudi kvasu. Nekatere vrste cvetnega prahu vsebujejo majhne količine ženskih in moških rastlinskih spolnih hormonov, ki vplivajo tudi na človeški organizem. Poleg naštetih ugodnih sestavin vsebuje cvetni prah tudi manjše količine alergenih snovi, zato je potrebna predhodna fermentacija, ki mu vzame alergenost.

Za človeka predstavlja pelod zelo koncentrirano idealno poživilo, vendar mora biti pripravljen v primerni obliki. Možnosti priprave cvetnega prahu v prehrabne namene so velike. Cvetni prah se suši — s tem se prepreči kvarjenje — ter melje v prah. Posušenemu in zmletemu cvetnemu prahu se lahko doda matični melček, kar da koncentrat fiziološko aktivnih snovi. Cvetni prah se lahko primeša določeni količini kristaliziranega medu, kar da visokovredno hranilo. Tudi diabetiki, alkoholiki in jetrni bolniki, ki težko presnavljajo saharozo, lahko uživajo cvetni prah v kombinaciji s sadnim sladkorjem — fruktozo, ki se v večji količini nahaja v medu. Posušen in zmlet cvetni prah se lahko raztaplja v razredčenem alkoholu, določene vrste peloda tudi v destilirani vodi in taka posušena emulzija se lahko uživa kot fiziološko visoko vredna hrana.

Ugodni fiziološki učinki cvetnega prahu na organizem niso nepomembni. V Franciji so naredili vrsto poskusov (prof. Remi Sovena) na miših. V hrano so jim dodajali neznatne količine cvetnega prahu. Izkazalo se je, da so se miši, hranjene z dodatkom cvetnega prahu, hitreje razvijale in tudi hitreje pridobivale na teži. Ugotovljeno je, da cvetni prah zelo ugodno vpliva na organizem tudi kot vitaminska hrana. Zanimivo je tudi, da miši, hranjene s cvetnim prahom, niso zbolele za nalezljivimi boleznimi, kar kaže na to, da so v pelodu prisotne antibiotične snovi.

Nadaljnje raziskave, ki so jih opravili v Franciji (Alin Caillas), so pokazale, da cvetni prah ugodno deluje pri slabokrvnih ljudeh, normalizira delovanje črevesja, povečuje apetit in delovno sposobnost, povečuje količino hemoglobina in eritrocitov v krvi ter ugodno deluje pri hipertrofiji prostate, če se uživa v večjih količinah (do 200 g cvetnega prahu dnevno). Dodatek cvetnega prahu da medu mešanico, ki ugodno deluje na živčni in endokrini sistem.

Akademik Cicin trdi, da cvetni prah po učinku na organizem lahko primerjamo z delovanjem žlez z notranjim izločanjem. To misel razlaga tako: če cvetni prah pogledamo s fiziološkega stališča, je to proizvod moških spolnih organov rastlin. Z biokemijskega gledišča vsebuje različne snovi, od katerih so nam mnoge še neznanne. Med celotno količino kemijskih snovi imajo važno vlogo beljakovine, posebno fermenti, ki pospešujejo in regulirajo življenjske procese. Zato lahko delovanje cvetnega prahu vzporejamo z delovanjem žlez z notranjim izločanjem.

Sedaj si še težko predstavljamo, kakšno vlogo bodo imeli v prihodnosti preparati cvetnega prahu. Nedvomno pa je, kar lahko že danes vidimo pri posebnih skupinah ljudi, ki delajo ali živijo pod posebno težkimi razmerami, da ima cvetni prah izredno velik pomen. Njegova prednost je v tem, da deluje kot naravno poživilo z dolgotrajnimi učinki brez stranskih negativnih vplivov, kar je skoraj reden pojav pri drugih poživilih (npr. kava).

Jož, kako težke so vrečke cvetnega prahu, ki jih nosim v panj od jutra do noči

MATIČNI MLEČEK

DIPL. INŽ. JANA BRADAC

Po svojem izvoru je matični mleček žlezni izloček. Nastaja v posebnih žlezah, ki se nahajajo v požiralniku in se izloček po posebnem kanalu izteka v ustno votlino. Izločajo ga mlade čebelle dojlje, stare od pet do dvanajst dni. Potrebni surovini sta med in cvetni prah, zato je kakovost mlečka odvisna od letne dobe in čebelje paše. Po strukturi je mleček gost in lepljiv, navadno belkast, včasih z rahlo sivim odtенокom. Okus ima kisl sladke, včasih celo nekoliko trpek. Snovi iz mlečka zelo vplivajo na razvoj ličink, ki so bile izbrane za bodoče matice. Matica je dolga od 17—20 mm, delavke pa okrog 12 mm. Matica tehta okrog 200 mg. Teža delavke znaša 125 miligramov. Matica, ki jo vse življenje hranijo z mlečkom, živi štiri do pet let. Življenjska doba delavk traja poleti le nekaj tednov, največ okrog pol leta (v zimskem času). Ličinke se razvijejo v 16 dneh, medtem ko pri čebelah delavkah traja razvoj 3 tedne. Mogočni razvoj ličink v matice, ki so se zaradi hranjenja z mlečkom razvile v prave velikanke z vsemi fiziološkimi oblikami, poteka v posebnih za ta namen izdelanih večjih celicah, ki jim pravimo matičniki. Samo ob preobilici mlečka, v katerem plavajo ličinke ves dan, se morejo razviti rodila, ki po opravitvi matice s trotom dnevno proizvedejo po več tisoč jajčec (lahko tudi do 3000). V enem dnevu izležena jajčeca tehtajo včasih dvakrat več kot matica. V vsej sezoni odloži matica do četrte milijona jajčec. Pri ličinkah delavk, ki že tretji dan ne dobivajo več mlečka, se rodila ne razvijejo in zunanji znaki popolnejšega razvoja v celoti izostanejo.

Razvoj iz ličinke v matico, ki je opravljen v tako kratkem času, ogromna količina jajčec in visoka starost, ki jo doseže matica, so vzbudile zanimanje

strokovnjakov, da so se lotili raziskovanja matičnega mlečka in te raziskave še do danes niso končane. Vsa zgoraj naštetá dejstva so znanstvenike privedla do spoznanja, da bi se fiziološko aktivne snovi v mlečku lahko koristno uporabile v primerih, ko oslabelemu organizmu primanjkuje prav to, kar ima mleček. Po svoji sestavi je mleček zelo kompliciran. Vsebuje od 12—25 % beljakovin, 10—17 % sladkorja, 11—20 % aminokislin, od 5—15 % lipoidov in več kot 1 % mineralnih snovi. Da lahko dobimo približno predstavo o mlečku, naj navedem, da vsebuje kravje mleko 3,8 odstotka beljakovin, 3,8 % masti in 4,6 odstotka sladkorja.

Matični mleček lahko smatramo za multivitaminski proizvod, ker je izredno bogat z vitamini, in sicer naslednjimi: vitamin A (v obliki provitamina), vitamin D, E, K, vitamine B kompleksa in C vitamin. Mleček vsebuje veliko število amino kislin, ocetilholin in fermente. Med amino kislinami ugotovimo v mlečku celo vrsto takšnih, ki so za človeško telo neobhodno potrebne, a jih telo ne more samo izdelati. Od nepogrešljivih amino kislin so v mlečku naslednje: arginin, leucin, lizin, metionin. Uživanje mlečka, dodanega medu, je torej zelo primerno za oslabeledi organizem, zlasti za rekonvalescente, to je za tiste, ki so bili operirani. Nekateri izmed vitaminov, ki jih mleček vsebuje, sodelujejo v sestavi raznih oksidacijskih fermentov, ki omogočajo, da se hrana v telesu pravilno presnavlja. Zaradi precejšnje količine acetilholina smatramo, da ima matični mleček vpliv na regulacijo krvnega pritiska. Priporočajo ga pri obolenjih srca, jeter in želodca.

Po letu 1953 je mleček postal glavna tema razprav na mednarodnih simpozijih. Danes je že velika količina kliničnih ugotovitev, ki so jih naredili

znanstveniki, zdravniki na številnih klinikah v Franciji, Romuniji, Bolgariji in predvsem v Sovjetski zvezi, kjer matičnemu mlečku posvečajo veliko pozornost. Matični mleček je zelo baktericiden. Delno to lastnost pripisujemo precejšnji kislosti. Enoodstotna vodna raztopina mlečka ima pH od 3—4. Klinične ugotovitve glede vpliva matičnega mlečka na zdrav organizem so pokazale večvrsten učinek. Področje, na katerem mleček uporabljamo, je zelo obširno, tudi časovno uživanje je neomejeno, saj so ugotovitve pokazale, da je pozitivno vplival na dojenčke od 3 mesecev dalje, pa do visoke starosti. Poživljajoče delovanje mlečka na človekove duševne in telesne lastnosti ima več vzrokov, katerih učinek se medsebojno prepleta. Znanstveniki pripisujejo ugodno delovanje mlečka sinergizmu posameznih sestavin, to je hkratnemu delovanju vitaminov, amino kislin in drugih sestavin, ki so še neodkrita.

Napačno je mišljenje, da mleček zdravi organske okvare, temveč ugodno vpliva na splošno zdravstveno stanje in ga normalizira. Mleček torej človeku koristi s tem, da normalizira delovanje zaostalega, izčrpanega in oslabelega organizma. Vpliv matičnega mlečka poveča oksidacijo in osnovni metabolizem in zmanjša količino glikogena v jetrih. Uspešno so ga preizkusili na področju geriatrije. V francoski gerontološki reviji so objavili naslednje: 140 starejšim ljudem, ki so bili izčrpani in brez telesne moči, so dajali mleček. Učinek je bil,

da se je pacientom izboljšal apetit, pridobili so na teži, spanje se je normaliziralo. Z opazovanji v naslednjih 6—8 mesecih so ugotovili, da so rezultati ostali trajni. Prav tako so v pediatriji zabeležili uspehe. Na Pasteurjevem inštitutu v Franciji so matični mleček dali otrokom v starosti od 3—22 mesecev. Uspehi so bili zelo dobri. Otrokom se je zvišala teža, prenehali so biti apatični, izginil je starčevski izgled. Poleg dojenčkov so mleček dali še 34 otrokom, ki so bili podhranjeni. V vseh primerih so ugotovili, da je bil opazen prirastek na teži. Prišli so do zaključka, da vsebuje matični mleček snovi, ki zanesljivo pomagajo pri shujšanemu organizmu. Prav tako so ugotovili, da se je povečalo število rdečih krvničk. Na področju nevrologije so preizkusili njegov učinek na pacientih, ki so bili pretirano nervozni. Rezultat je bil, da so bili sposobnejši za delo, krepkejši in umsko bolj razgibani.

Ker je matični mleček pravi koncentrat fizioloških aktivnih snovi, ga je priporočljivo uživati samo razredčene. To dosežejo tako, da ga primešajo določeni količini kristaliziranega medu, ali pa ga liofilizirajo. Veliko je bilo razprav, kakšen je najboljši način jemanja matičnega mlečka. Strokovnjaki priporočajo uživanje enkrat dnevno po 100 miligramov v teku 40 dni. Njihovo nadaljnje jemanje nima škodljivega vpliva. Mleček se po odstranitvi iz matičnikov hitro kvari, zato ga stabiliziramo in ga shranjujemo v temnem in hladnem prostoru.

Delovna skupina pri pridobivanju matičnega mlečka

PREPARATI IZ PROPOLISA

DR. JOZEF ČIZMARIK, RUŽENA ČIZMARIKOVA, DR. IVAN MATEL

Dosedanji rezultati kemičnega raziskovanja sestavin propolisa, zlasti še rezultati proučevanja bioloških in farmakoloških učinkov propolisa kažejo, da gre za naslednje učinke: bakteriцидне, bakteriostatične, antiviralne, fungicidne in fungistatične, nato antiflogistične, proti srbenju, dermatoplastične, antitoksične in biostimulantne ter končno lokalno anestetične učinke. Že iz tega števila učinkov, ki jih ima propolis, vidimo, da so strokovnjaki za zdravila poskušali iz njega pripraviti zdravilne preparate in jih uvesti v prakso.

Zdravilni preparati iz propolisa

Že sedaj moramo ugotoviti, da že v dveh državah, v SZ in Romuniji, izdelujejo zdravilne preparate iz propolisa. Vsaj na kratko vas bomo seznanili z njimi.

»Propolan«, imenovan tudi »Propolanas«, izdelujejo v Litovski SSR. Propolan se uporablja za zdravljenje opeklin 1., 11., 111. stopnje ter mest, s katerih so vzeli kožo za transplantacijo. Uporablja se v obliki aerosola. Po uporabi se na mestu uporabe v trenutku napravi prevleka, ki ščiti opeklino in rano pred zunanjimi vplivi in s tem preprečuje morebitno infekcijo. Snovi, ki jih vsebuje in ki imajo protimikrobialni učinek, pripomorejo k čiščenju ran in opeklin in se s tem pospeši zdravljenje prizadetega mesta. Propolan zelo pospeši epitelizacijo in granulacijo rane, ki se pod njim zdravi povprečno 6—7 dni, torej skoraj toliko kot v normalnih razmerah. Razen tega učinka se pri uporabi tega preparata zmanjšajo bolečine; ima torej lokalno anestetičen učinek.

Drugi preparat iz propolisa je »Vajda«. Podobno kot prejšnji preparat je tudi Vajda aerosol. Vajda se uporablja za dezinfekcijo ustne votline, predvsem pa kot dezodorant, sredstvo za odstranjevanje neprijetnega vonja, ki nastane zaradi bolnih zob, nekaterih boleznih želodčnega črevesnega trakta ali po jedi čebule in česna. Odlično se je obnesel tudi pri odstranjevanju zadaha po nikotinu in vonja po nekaterih alkoholnih pijačah.

Poleg dezodorantnega učinka ima Vajda tudi pomembne profilaktične učinke proti nekaterim boleznim sluznice v ustni votlini.

Po uporabi spreya, ta hitro učinkuje in odstrani in zmanjša neprijeten zadah iz ustne votline za nekaj ur.

Preparat Vajda izdeluje podjetje za izdelavo gospodinskih kemičnih sredstev »Spindulis«.

Tretji preparat, ki ga izdelujejo iz propolisa v SZ, je »Meta«; izdelujejo ga tudi v podjetju »Spindulis« in ima podobne značilnosti kot Vajda. Uporablja ga za odstranjevanje neprijetnega vonja v stanovanjskih prostorih ali v javnih prostorih. Z eno dozo tega preparata se osveži zrak in se ustvari prijeten vonj v prostoru približno za 30 minut. Poleg dezodorantnega učinka je pri preparatu Meta najpomembnejše, da uniči 30—50 % sobnih patogenih mikroorganizmov, med katerimi so stafilokoki, streptokoki, povzročitelji difterije, dezinfekcije in trebušnega tifusa.

Zavoj preparata Meta vzdrži 50-kratno uporabo v sobi, veliki 15 m².

Kot nosna aerosolna snov se v Meti uporablja plin freon.

Razen propolisa uporabljajo pri izdelavi Mete še nekatere druge aromatične snovi, ki povečujejo dezodorantni učinek propolisa. Zaradi preproste uporabe, hitrega učinkovanja in sorazmerno nizke cene (približno 13 kron za en zavoj) preparat Meta postaja vedno bolj popularen.

Ekstrakti propolisa z medom

Četrti in peti preparat, ki sta narejena iz propolisa, sta ekstrakta propolisa z medom. Pripravljata se v dveh osnovnih koncentracijah, in to 1 % in 5 %. Pokazalo se je, da uživanje takih koncentracij ne povzroča nobenih negativnih sprememb, prav nasprotno — propolis v kombinaciji z medom povečuje lastnosti medu.

Šesti preparat je tako imenovani Oleum Propolis, ki v bistvu predstavlja propolis z olivnim oljem v koncentraciji 2 : 10.

Za podobne namene izdelujejo v SZ tudi 20 % propolisovo mast, narejeno iz ekstrakta propolisa in etil-alkohola.

2—4 % alkoholna raztopina propolisa predstavlja preparat, ki ga izdelujejo iz propolisa v SZ. Za uvedbo tega preparata ima največ zaslug Kijevski stomatološki inštitut. Kot nam že ime tega inštituta pove, ta preparat uporabljajo predvsem v zobozdravstvu. S tem preparatom so do sedaj dosegli veliko dobrih rezultatov v terapevtski, kirurški in ortopedski stomatologiji. Njegove zdravilne lastnosti nimajo samo ozkega stomatološkega pomena, temveč se dajo uporabiti tudi za zdravljenje mehkih

tkiv v ustni votlini, nekaterih obolenj plesni in brazgotin v ustni votlini.

Deveti preparat predstavlja »Aqua propolis« ali »Propolisova voda«, ki se dobi s hladnim raztapljanjem propolisa. Preparat predstavlja rjavo raztopino grenkega okusa, ki se uporablja navadno za zdravljenje nekaterih že omenjenih boleznih v ustni votlini.

Zadnji preparat, izdelan na osnovi propolisa v SZ, je emulzija »Propolisa«. Ta preparat bele barve se uporablja zlasti v otorinolaringološki praksi. Prodajajo ga v zavojčkih, kjer je tudi žlička, s pomočjo katere se nanaša na obolelo mesto.

Rezultati, ki so jih dosegli s temi prvimi preparati iz propolisa, opravičujejo uporabo propolisa kot zdravila in so to v SZ in Romuniji že uredili.

(Izveleček iz I. mednarodnega simpozija o Propolisu.)

Prisedil K. Seifert

Nekaj misli in napotkov o Propolisu

Mnogi čebelarji ne ločijo propolisa od zadelavine. Zadelavina je sivo zelenkasta, je mehka in se gnete kot vosek. Propolis pa je temno rdeče barve. Po dveh ali treh

letih počrni in ni več tako učinkovit za zdravlilo.

Propolis se topi samo v čistem alkoholu in surovem maslu.

Propolis uporabljam že 12 let in sem z njim dosegel odlične pozitivne uspehe. To zdravilo je najbolj učinkovito proti angini. Pri hudi gnojni angini bolnik čez pol ure zaspi, temperatura pade na normalo, po tretji kocki se bolnik počuti zdravega.

Primer: Mlada žena s težko angino; 5 dni brez spanja, vročina do 40°, usta in zobje trdo zaprti brez upanja, da odpre usta, ker so bile ustne mišice močno otekle in boleče. Kocko s propolisom je lahko dala le med ustnico in zobe; po šestih urah je lahko popila že nekaj čaja in po 12 urah je že normalno jedla. Žena je bila močno alergična na antibiotike. Propolis je lahko prenesla brez posledic.

Tako bi lahko našteval z dokazi, posebno pri otrocih, na stotine ozdravljenih. Simpozij o »Propolisu« je odkril mnogo pozitivnega, zato ne tratimo časa. Morali bi razmišljati, če ne bi takega koraka napravili tudi pri nas, da ne bi zaostajali za razvojem v tujini.

Konrad Seifert

TRGOVSKO PODJETJE
EXPORT-IMPORT
LJUBLJANA, Titova 38

Komerciala: Titova 38, telefon 315-197, 320-394, telex: yu flora 31269

VELEPRODAJA: Cigaletova 13, telefon: 313-382

TRGOVINE: ORHIDEJA, pasaža Nebotičnika, telefon 20-897. CVETLICA, Titova 3, telefon 22-337. ROZA, Nazorjeva 3, telefon 23-194. TELEFLORA, Wolfova 10, telefon 22-513. SANOFLOA, Tugomerjeva 2, telefon 55-940. VIJOLICA, Rozmanova 6, telefon 323-236. IRIS, Trg mladinskih brigad, telefon 25-458. ZVONCEK, Lundrova nabrežje, telefon 322-396. CIKLAMA, Titova 38, telefon 315-196. SPOMINCICA, Zaloška cesta 4. JULIJA — cvetličarna, bar. Stari trg 9, telefon 25-651. MIRTA, v kliničnem centru, Zaloška 7, telefon cen. 314-266. VESNA, Šentvid, Celovška 401. ROZMARIN, Moste, Bojčeva ulica.

VRTNARIJA: SOSTRO — proizvodnja rezanega cvetja in lončnic ter specialnih mešanic zemlje, tel. 49-052 — Služba zaščite, telefon 49-052 — Enota za dekoriranje zunanjih in notranjih prostorov, tel. 49-052

nudijo cenjenim potrošnikom kvalitetno in priznano cvetje, cvetoče in zelene sobne in vrtno rastline, okrasno parkovno in vrtno drevje, grmičevje, semena in gomolje, vrtnarska orodja, zaščitna sredstva, gnojila, strokovno pripravljeno zemljo. Ob nakupu so na voljo vsa strokovna navodila. — Po želji izdelujemo vse aranžmane za hotelske dvorane, ustanove in poslovne prostore.

Vaše najdražje boste razveselili s cvetličnim poklonom, v domovini ga posreduje naša poslovna TELEFLORA po najugodnejših cenah.

Obiščite nas, zadovoljni boste. — Za zaupanje se vam zahvaljujemo.

ČEBELJI STRUP — DRAGOCENO ZDRAVILO

INŽ. L. KLUN

Zdravljenje s čebeljimi proizvodi (apiterapija) se vse hitreje razvija v pomembno dejavnost zdravstva. Med vsemi čebeljimi pridelki je v zadnjem času čebelji strup deležen največje pozornosti. Ni naključje, da prav današnja doba, za katero je značilen nagel porast obolenj srca in ožilja, saj že zavzemajo prvo mesto, terja učinkovita zdravila proti tem boleznim. Da je temu tako, priča tudi simpozij o apiterapiji v času XXIII. kongresa Apimondije (Moskva 1971). Na tem simpoziju so raziskovalci dali 57 referatov o naslednjih temah: 30 o čebeljem strupu, 15 o propolisu, 8 o matičnem mlečku in 4 referate splošnega pomena. Težišče raziskav je nedvomno tam, kjer si medicina obeta največ. Zanimivo je, da je apiterapija bolj razvita tam, kjer je ljudska medicina zelo razširjena (vzhodnoevropske dežele).

ČEBELA IN NJENA OBRAMBA

Čebelna družina — čudovita biološka skupnost živih bitij, ki vsako zase ne more obstajati in lahko živi le družno, je tudi pri obrambi posebnost. Če čebela piči svojega »sovražnika« — človeka ali toplokrvno žival —, umre. Koža teh se namreč stisne, zato čebela svojega žela ne more izvleči. Izpulji ga iz zadka skupaj s strupenim mešičkom in mišičevjem. Slednje deluje samostojno dalje in potiska želo v rano ter strup iz mešička. Delovanje žela je zelo podobno zdravniški brizgalki. Želo prodre skozi 2 do 3 mm globoko in pri tem iztisne iz mešička 0,2 do 0,4 mg strupa. Količina strupa je odvisna od starosti čebele, podlage in temperature.

Čebela ima največ strupa, ko postane stražarica pri zreli panja, to je tedaj, ko je stara 16 do 18 dni. Matica uporabi svoje želo samo v borbi z drugo matico, medtem ko troti nimajo žela.

VPLIV ČEBELJEGA PIKA NA ČLOVEŠKI ORGANIZEM

Človeški organizem se zelo različno odziva na čebelje pike. Celo čebelarji, ki so bili več let izpostavljeni pikom in so postali »imuni«, lahko naenkrat postanejo zopet preobčutljivi. Večina ljudi občuti ob piku ostro bolečino, ki preide kasneje v srbenje. Okolica ranice pordeči in zateče. Večje otekle nastanejo pri pikih v glavo, kjer se često pojavijo otekline v okolični oči in trajajo okrog dva dni.

Čebelarji uporabljajo proti bolečinam in oteklinam takih (lažjih) pikov različna sredstva: salmijak, med, alkohol, čebulo, kis itd.

Pri občutljivejših ljudeh se poleg otekle pojavi še salbost, potenje, močnejši utrip srca ipd. Izjemno redki pa so tisti, ki na pik zelo hitro reagirajo — padejo v nezavest in kar je simptomatično, zniža se jim pulz.

Smrt lahko nastopi zaradi anafilaktičnega šoka z ustavitvijo krvnega obtoka, zaradi zadušitve pri oteklinah na področju dihalnih organov ali pa pri masovnih pikih zaradi centralne paralize dihanja (dr. Clarmann). V takih primerih je potrebna hitra zdravniška pomoč. Predvsem je potrebno bolnika čim prej odstraniti od čebel, ga položiti v ležeč položaj in mu odstraniti žela. Pri tem je treba paziti, da ne stiskamo strupenih mešičkov in stem ne povečujemo količine strupa v telesu (4).

Prav ti, čeprav redki primeri, so vzpodbudili znanstvenike k iskanju zdravila, ki bi zmanjšalo preveliko občutljivost na čebelji strup. Dr. Lovelesova je 24 let raziskovala ta pojav in končno našla zdravilo v osjem strupu. Uspešno je imunizirala 216 ljudi, ki so bili pred tem silno občutljivi na čebelje pike ter so mnogi med njimi ob piku padli v nezavest. Preobčutljivost se kasneje ni več pojavila (3).

ČEBELJI STRUP (APITOKSIN), NJEGOVE SESTAVINE IN PREPARATI

Čebelji strup je gosta, brezbarvna tekočina, grenkega, žgočega okusa z veliko količino suhih snovi (do 41 %). Na zraku se hitro izsuši v kristalni prašek. Je zelo lahko topljiv v vodi in kislinah. Pri sušenju izgubi skupno z vodo tudi del hlapljivih kislin (do 25 %). Temperaturno je zelo obstojen. Pred vlago zaščiten suh strup obdrži svojo toksičnost več let.

Sestav strupa je dokaj pester. Najpomembnejše sestavine strupa so: melitin, apamin, fosfolipaza A, hialuronidaza, histamin (slednjega so pred časom omenjali kot glavno sestavino čebeljega strupa, je pa bolj skromno zastopan, (manj kot 1 % suhe snovi). V zadnjem času so našli še sestavine: dopamin, noradrenalin. Slednji zožuje žile in s tem povečuje krvni pritisk. Ta učinek nastane le tedaj, ko se uporabi samostojno. Ko se ga uporabi v čebeljem strupu, pa prevladuje vpliv histamina, zato je učinek nasproten — znižanje krvnega pritiska. Med poslednjimi identificiranimi

sestavlinami je še fosfolipaza B, N-formil melitin in polipeptid minime (5).

Za razliko od drugih zdravil je za čebelji strup značilna velika razlika med zdravilno, toksično (strupeno) in smrtno dozo. Toksična doza čebeljega strupa je desetkrat, smrtna pa stokrat večja kot srednja zdravilna doza (1).

Farmacevtska industrija proizvaja dokaj pester izbor preparatov na bazi čebeljega strupa. Najdemo jih v obliki injekcij, tablet in maž. Slednji primešajo silicijev prah, ki ob vtiranju v kožo napravi male ranice, da strup laže pronicava telo.

Vsak proizvajalec da preparatu svoje ime. Tako bomo našli na tržišču: Forapin, Virapin, Apiven, Apitoksin, Venapiolin, Mellissin, Apizartron ipd.

PRIDOBIVANJE ČEBELJEGA STRUPA

V apiterapiji so prvotno uporabljali predvsem »naravne injekcije«. To je neposreden pik čebele. Količino strupa so določali glede na število pikov in po tem, koliko časa je ostalo želo v koži. Čeprav je ta metoda zelo preprosta in učinkovita, pa je za praktično uporabo zelo neprikladna. Čebele morajo namreč biti v neposredni bližini klinik, da so vedno pri roki. Potrebni so posebni prenosni panji, pa priprave za krmljenje čebel in še kaj. Zelo dobri rezultati so terjali vedno več tega koristnega zdravila. Zato so prešli na zbiranje in shranjevanje strupa. Osnovni način pridobivanja je, da čebele s plinom ali električnim tokom razdražijo in jim postavijo podlago, v katero pikajo (guma, steklo, plastika ipd.). Žela, ki jih čebele pustijo v gumijasti podlagi, ostrgajo, osušijo, zmeljejo in izločijo strup.

Preplah, ki ga povzroči električni dražilnik na bradi panja, se hitro širi po čebelnjaku, saj s strupom oddajajo čebele še neko snov, ki je sicer na zraku malo časa obstojna, vendar silno mobilizira čebele za obrambo. Čebele pikajo vsevpred okrog sebe celo na razdalji enega kilometra od panja.

ČEBELJI STRUP V MEDICINI

Znano je, da čebelarji nimajo revme. Čebelji strup je učinkovit tudi pri boleznih: bronhialni astmi, hipertenziji I. in II. stopnje, boleznih perifernega živčnega sistema, arteriosklerozi, migreni, nekaterih boleznih oči in ušes (nevrit slušnega živca) in še drugih. Ni pa uporaben čebelji strup pri infekcijskih boleznih, tuberkulozi, psihičnih obolenjih, organskih obolenjih centralnega živčnega sistema, srčni dekompenzaciji, splošni oslabelosti organizma, nosečnosti in še nekaterih (1).

Pred zdravljenjem s čebeljim strupom je potrebno napraviti preiskave krvi in urina, potem ko je bolnik dobil minimalno (poizkusno) dozo.

Čebelji strup je v rokah strokovnjaka (zdravnika) učinkovito zdravilo, medtem ko pri laični uporabi lahko pusti na organizmu bolnika težke okvare ali povzroči celo smrt.

Literatura:

1. Prof. T. V. Vinogradova, prof. G. P. Zajcev. »Pčela i zdorovie čeloveka«, Moskva 1966.
2. N. P. Jojriš. »Pčele - krilati farmacevti« prevod iz rušč., Beograd 1968.
3. Včelařstvi 1971, 72 (248), (277).
4. Pčela 1971 (232).
5. Včelar 1972 (275).

GRAVERSTVO + PLASTIKA

FRANC SEIFERT

61000 LJUBLJANA, Za vasjo 29

telefon 56-831

- PLOSKOVNA GRAVURA
- RELIEFNA GRAVURA
- ZNAČKE — EMBLEMI
- MEDALJE
- ORODJA ZA BRIZGANJE

sadjar vrtnar

Samo za 10 din postanete član

SADJARSKEGA IN VRTNARSKEGA DRUŠTVA LJUBLJANA

Društvo vam nudi:

strokovna predavanja iz:

sadjarstva

vrtnarstva

cvetličarstva

organizira:

izlete

ekskurzije

brezplačne nasvete v društveni trgovini

brezplačen jubilejni zbornik SADJAR VRTNAR

DRUŠTVENA TRGOVINA

sadjar vrtnar

vam nudi:

sredstva za varstvo rastlin,

pred boleznimi in škodljivci

škodljivimi pleveli

umetna gnojila

semena in čebulice

vrtno orodje

škropilnice

medex

Odkupujemo in prodajamo vse vrste naravnih medov.

Proizvajamo:

- Naravna poživila po inozemski licenci, katerih glavni in karakteristični sestavini sta matični mleček in cvetni prah:

MELBROSIN

MELBROSIN SUPER

MELBROSIN SUPER D

MELBROSIN SUPER A-140

POLLJUVEN

MELBROSIA p. l. d.

- Edinstveno pijačo starih Slovanov MEDICO »KRALJEVIČ MARKO«
- kremo MEDEX in GR 3M z matičnim mlečkom
- Čebelarje oskrbujemo s čebelarskim materialom in satnicami.

ZASCITA ALUMINIJA

teroxal

JANEZ TERLEP, dipl. inž.

LJUBLJANA, Bizjanova 7

telefon 55-895

Električna oksidacija aluminija (eloksal)

Kemično poliranje in barvanje aluminija

Maksimalna dolžina profilov do 6 m, višina do 1,5 m

VEKTOR

**Poslovno združenje za cestni transport
LJUBLJANA, ŠMARTINSKA CESTA 104**

Organizira vse vrste cestnega transporta v mreži poslovalnic po vsej Jugoslaviji:

ARANDJELOVAC, Moša Pijade 65 — BEOGRAD, Karadjordjeva 1 — CELJE, Delavska 1 — DOM-
ZALE, Kolodvorska 2 — JESENICE, Kidričeva 36 — KOPER, Ljubljanska 6 — KRAGUJEVAC,
Mikuša Gajevića 4 — KRANJ, Skofjeloška 1 — LJUBLJANA, Vodovodna 19 — LOGATEC, Dol,
Logatec 373 — MARIBOR, Tržaška 81 — NIS — 12. februara 33 — NOVA GORICA, Rožna do-
lina št. 7 — NOVI SAD, Kosovska 27 — NOVO MESTO, Cankarjeva 1 — OSIJEK, Čepinska 33
— PANČEVO, Luka »Dunav« — PRISTINA, Kragujevačka 10 — PULA, Ulica JNA 13 — RAVNE
NA KOROŠKEM, Ob Meži 3 — RIJEKA, Marksa i Engelsa 2 — SARAJEVO, Tešanjaska br. 2 —
SKOPJE, Skopski saem — SPLIT, Ul. žrtava fašizma 52 — TITOV VELES, Ul. Alekso Domniev bb
— VARAŽDIN, Maršala Tita br. 19 — VELENJE, Celjska 77 — ZAGREB, Banjavčičeva 3 — ZRE-
NJANIN, Baranjska 47.

ŽELEZARNA JESENICE

proizvaja :

- debelo, srednjo in tanko pločevino
- dinamo trakove
- hladno valjane trakove
- vlečeno, luščeno in brušeno jeklo
- vlečeno žico
- patentirano žico
- žico za prednapeti beton
- hladno oblikovane profile
- dodatni material za varjenje jekla in ostalih kovin
- žičnike
- plin argon

»SLOVENIJA SADJE«

EXPORT — IMPORT, LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 10/IV

Hladilnici: Zalog pri Ljubljani, Bohova pri Mariboru.

Predstavnitva in skladišča: Maribor, Volčja draga pri Novi Gorici, Kanal ob Soči, Koper, Beograd, Zagreb, Brčko, Subotica, Bijeljina, Mladenovac.

Izvažamo: sveže sadje in zelenjavo, sadne pulpe, sadne sokove, sadne koncentrate, sadne in zelenjavne konzerve, zmrznjeno sadje, sušeno zelenjavo in sadje, suhe gobe, gobe v slanici, bučna semena, fižol, mak.

Uvažamo: južno sadje, suho sadje, kolonialno blago, močna krmila.

- lastne hladilnice za hlajenje in zmrzovanje,
- lastna pražilnica,
- zastopamo tuje firme s kmetijsko mehanizacijo.

ZAVOD ZA NAPREDEK GOSPODARSTVA

Celje, Vodnikova 3

urbanizem, gradbeno projektiranje, inženiring, raziskave in organizacija, ekonomske analize, elektronska obdelava podatkov, komercialna dokumentacija

Semenarski kombinat SEMENARNA

EXPORT — IMPORT

61000 LJUBLJANA, GOSPOSVETSKA CESTA

vam nudi bogato izbiro semen:

1. vrtnin in cvetic, detelj, trav in ostalih poljščin,
2. čebulnice in gomolje cvetic za jesensko setev,
3. umetna gnojila in zaščitna sredstva ter pribor in hrano za ribe in ptice,
4. lončnice in rezano cvetje.

Obiščite nas v naših prodajalnah in cvetličarnah:

v Ljubljani, Gosposvetska cesta 5, Vodnikov trg 4, Tržnica Moste;

v Celju, Stanetova 29;

v Mariboru, Vetrinjska 30;

v Murski Soboti, Lendavska 18, Titova 18;

v Sevnici; v Slovenski Bistrici, Mariborska 1; v Slovenskih Konjicah, Celjska 5; Smarje pri Jelšah; Trbovlje, C. okt. revolucije 6; Velenje, Saleška 19; Lendava, Partizanska 48

Gostilna »KUNSTELJ«

Radovljica

sprejema skupine,
nudi domačo hrano,
jugoslovanske specialitete
in domača vina

Splošno gradbeno podjetje »SAVA«

NA JESENICAH

I z v a j a :

visoke, nizke, Industrijske, športne in turistične gradnje. Prav tako podjetje gradi stanovanja za trg na področju Jesenic, Kranjske gore in Lesc. Ta stanovanja prodaja interesentom, ki imajo lastna sredstva za odkup oz. si jih pridobijo v kreditnih bankah.

Prodaja tudi poslovne prostore in garaže na Jesenicah.

Interesenti za vse vrste gradenj se lahko informirajo pri podjetju, ki jim kvalitetno in po zmernih cenah zagotavlja uredništev gradnje od idejnega projekta pa do zaključka gradnje.

JUGOREKLAM

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 14/I

PODJETJE ZA EKONOMSKO PROPAGANDO IN ZALOŽNIŠTVO
AGENCY ADVERTISING — MARKETING — PUBLIC RELATIONS

Ekonomska propaganda, marketing, litografija, sitotisk, knjigoveznica, svetlobni napisi, aranžerski atelje, založništvo